

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მაგისტრანტი თეიმურაზ წიქარიშვილი

სოციალური კაპიტალის როლი ქართული ეკონომიკის განვითარებაში
2003-2012

პოლიტიკის მეცნიერება

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია პოლიტიკის მეცნიერების მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი სალომე დუნდუა

თბილისი 2017

ანოტაცია

სოციალური კაპიტალი საკმაოდ აქტუალური თემაა ძალიან ბევრ ქვეყანაში და მათ შორის საქართველოში. ვინაიდან სოციალური კაპიტალი თავის თავში მოიცავს ნდობაზე, კულტურულ და რელიგიურ ფაქტორებზე დამყარებულ ირთიერთობებს, როგორც ჯგუფებს, ისე ინდივიდებს შორის. გამომდინარე აქედან ჩემს თემას კიდევ უფრო მეტ აქტუალურობას მატებს ზემოთ ხსენებული კომპონენტების მიმართვა ეკონომიკური განვითარებისაკენ. განსაკუთრებით ნდობა, რომელიც არის უმთავრესი ნებისმიერი საქმიანობის დროს, მათ შორის ეკონომიკური საქმიანობისას. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ კაპიტალზე საკმაოდ ბევრი ნაშრომია შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ, ჩემი კვლევის სიახლეს წარმოადგენს ისეთი კომბინაცია, როგორიცაა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენა.

ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობის ჩვენება ქართულ ეკონომიკაში. წარმოდგენილი ნაშრომი იკვლევს, სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრას ქართული ეკონომიკის განვითარებაში და ამ ფონზე სოციალური კაპიტალის გაზომვას ხარისხობრივად, თუ რა როლს ასრულებს სოციალური კაპიტალი ეკონომიკური თვალსაზრისით. კვლევა ეფუძნება მითითებულ თემაზე არსებული სამეცნიერო ნაშრომების ანალიტიკურ შესწავლას და ასევე დამატებით თვისობრივი კვლევის ერთ-ერთი მეთოდის, სტრუქტურირებული ინტერვიუს საშუალებით საზოგადოების სხვადასხვა წევრების, მათ შორის ექსპერტების გამოკითვას. თემაში განხილულია ყველა ის ძირითადი საკითხი, რომელიც იძლევა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკურ პარამეტრებს შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენის შესაძლებლობას.

Abstract

Social capital is a matter of concern in many countries and Georgia is not an exception. Social capital includes the interactions between groups and individuals based on trust, cultural and religious factors, considering the interrelation of these components with Economic development, the presented topic is more relevant. In this case trust is an essential as it has a fundamental importance in business and economic activities. Despite the fact that there are a lot of work on social capital accomplished by various authors, the innovative aspect of performed research is a combination of establishing connections and interaction between social capital and economy.

However, the aim of the work is to show the importance of social capital in the Georgian economy. The role of social capital in the development of the Georgian economy and the quality measurement of social capital in this context will be examined, so that the work reveals the role of social capital in terms of economic aspects. The research is based on the sources listed below, the main used methods include analytical studies of gained data such as scientific studies, research papers as well as additional qualitative research method- structured interviews with various members of the community, including experts and the relevant stakeholders. The work includes all the major issues, which reveals the interaction between social capital and economic parameters.

სარჩევი

შესავალი.....	5
სოციალური კაპიტალის თეორიული ასპექტები.....	7
თავი 1 სოციალური კაპიტალის ზოგადი მიმოხილვა და მსოფლიო გამოცდილება.....	23
თავი 1.1 დასავლური გაერთიანების შექმნის საფუძველი.....	27
თავი 1.2 დასავლური გაერთიანების გავლენა ეკონომიკაზე.....	29
თავი 2 სოციალური კაპიტალი საქართველოში და ეკონომიკური მოდერნიზაცია	30
თავი 2.1 სოციალური კაპიტალი და საქართველოს ეკონომიკა.....	34
თავი 2.2 სოციალური კაპიტალის როლი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარებაში.....	35
თავი 2.3 საქართველოში არსებული სოციალური კაპიტალის მდგომარეობა.....	36
თავი 3 სოციალური მედია და სოციალური კაპიტალი.....	42
თავი 3.1 სოციალური ქსელების ეკონომიკური მნიშვნელობა.....	45
დასკვნა.....	47
გამოყენებული ლიტერატურა.....	

შესავალი

მიუხედავად იმისა, რომ თავად ტერმინი „სოციალური კაპიტალი“ თითქმის საუკუნეა გამოიყენება და საკმაოდ დიდი ისტორია გააჩნია, სოციალური კაპიტალი თავის განვითარებას, პოპულარობს (Hani-fan-ის 1916 წლის ნაშრომში „The Rular School Community Center“) რაზეც საუბრობს პატნემი. სადაც ავტორის მიხედვით, სოციალური კაპიტალი ის ქონებაა, რაც ხალხის ყოველდღიურ ცხოვრებაში ყველაზე მეტად ფასობს. კერძოდ: კეთილი ნება, მეგობრობა, თანადგომა და მოცემული სოციალური ერთეულის წევრ ადამიანებსა და ოჯახებს შორის სოციალური ურთიერთობა. (პატნემი 2000, გვ 109). მიუხედავად იმისა, რომ ტერმინი „სოციალური კაპიტალი“ თითქმის საუკუნეა გამოიყენება სხვადასხვა სამეცნიერო ნაშრომებში თუ სტატიებში, შეიძლება ითქვას, რომ მან განვითარების საკმაოდ რთული გზა განვლო იმისთვის, რომ თავი დაემკვიდრებინა ფართო საზოგადოებაში. გამომდინარე აქედან, აკადემიურ წრეებში სოციალური კაპიტალის არსებობის, მიზნებისა და ფასეულობების გარშემო ფართო დისკუსიები პოპულარული გახდა მე-20-ე საუკუნის 90-იან წლებში. ამ პერიოდის დებატებში ცენტრალურია საზოგადოებაში არსებული ურთიერთობების ფორმები და ნდობა. რაც განხილულია ახალ საზოგადოებრივ რესურსად. ამასთან, პატნემის თქმით, საზოგადოებრივი რესურსი უნდა იყოს დემოკრატიული და იდგეს ეკონომიკური განვითარების გარანტად (პატნემი 2000, გვ. 112). სოციალური კაპიტალი დღესდღეობით ძალიან ბევრ ქვეყანაში და მათ შორის საქართველოშიც, საკმაოდ პრიორიტეტულ საკითხად განიხილება, განსაკუთრებით პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, სადაც სოციალური კაპიტალის განვითარების ტენდენცია საკმაოდ შესუსტებულია, რის ერთერთ მიზეზსაც წარმოადგენს სწორედ კომუნისტური წარსულის მქონე ქვეყნებში არსებული ეკონომიკური სტაგნაცია . <http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba> _სხვადასხვა ავტორების მიერ ჩატარებული კვლევებიდან და ინტერნეტ წყაროებიდან კარგად ჩანს, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში არსებული მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობა. გამონაკლისს სამწუხაროდ არც საქართველო წარმოადგენს.

ჩვენს ქვეყანაში საკმაოდ მძიმეა ეკონომიკური მდგომარეობა, ვინაიდან, ჩვენი ქვეყანა ჯერ კიდევ განვითარებად სახელმწიფოდ აღიქმება საერთაშორისო საზოგადოების მხრიდან. გამომდინარე იქედან, რომ სოციალური კაპიტალი გულისხმობს ნდობაზე დამყარებულ ურთიერთობებს, ინდივიდებსა და ჯგუფებს შორის და რაც მთავარია, კულტურული ფასეულობების გათვალისწინებით, ზრდის ეკონომიკური სარგებლის ეფექტიანობას. გამომდინარე აქედან, მოქმედი ხელისუფლების შესაბამისი უწყებები ვალდებული არიან აიღონ სრული პასუხისმგებლობა სოციალური კაპიტალის განვითარების ხელშესაწყობად. განსაკუთრებით ეკონომიკური თვალსაზრისით. თუმცა იმ ფონზე, როდესაც ქვეყანაში მძიმეა ზოგადი ეკონომიკური მდგომარეობა, სამწუხაროდ სახელმწიფო უწყებები ცდილობენ შეიმუშაონ ერთგვარი ლავირების პოლიტიკა, რაც მიზნად ისახავს მოკლევადიანი ტაქტიკური ნაბიჯებით ეკონომიკური სიღუბნის გადაფარვას და არ ცდილობენ სტრატეგიული გეგმების დასახვას ამ მიმართულებით.

ჩემი კვლევის მიზანს წარმოადგენს სწორედ სოციალური კაპიტალის როლის ჩვენება ეკონომიკური აღმავლობის პროცესში, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალი ეკონომიკური განვითარებისათვის. ჩემი აზრით, ქვეყნები, რომლებიც პრიორიტეტულ მიზნად ისახავენ სოციალური კაპიტალის განვითარების ხელშეწყობას, გაცილებით წარმატებულნი არიან ეკონომიკურად, ვიდრე ისეთი ქვეყნები, რომლებისთვისაც სოციალური კაპიტალი ნაკლებ პრიორიტეტულია. ამის თქმის შესაძლებლობას მაძლევს, სწორედ სხვადასხვა ავტორების მიერ არგუმენტირებული მსჯელობა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკურ მდგომარეობას შორის, რომლებიც საუბრობენ სოციალური კაპიტალის ღირებულებაზე ეკონომიკური აღმავლობის კუთხით. რომელსაც დეტალურად ქვემოთ აღვწერ.

აღნიშნული თემა ავარჩიე სწორედ იმიტომ რომ, საკმაოდ მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის წინა პლანზე წამოწევა და მისი მნიშვნელობის ჩვენება ეკონომიკური თვალსაზრისით. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ კაპიტალზე ძალიან ბევრი ნაშრომია შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ, ჩემი კვლევის სიახლეს წარმოადგენს ის, რომ ვსაუბრობ სოციალური კაპიტალის ეკონომიკურ მნიშვნელობაზე, რომელიც იძლევა ნათელ სურათს იმისა, თუ რა როლს ასრულებს სოციალური კაპიტალი ეკონომიკის განვითარებაში.

<http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba>

კვლევის მიზანი

მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ კაპიტალზე საკმაოდ ბევრი ნაშრომია შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ და ყველა ნაშრომში გამოკვეთილია ისეთი მნიშვნელოვანი ელემენტები, როგორცაა: კულტურული ფასეულობები და ნდობის მნიშვნელობა, როგორც ინდივიდებს, ისე ჯგუფებს შორის. ნაკლებად გვხვდება სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კომბინირებული მიდგომა, იმის შესახებ, თუ რა როლი აქვს სოციალურ კაპიტალს ეკონომიკაში. გამომდინარე აქედან, ჩემი კვლევის მიზანია, სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრა ქართულ ეკონომიკაში და იმის დადგენა თუ რა როლს ასრულებს სოციალური კაპიტალი ეკონომიკური თვალსაზრისით, რამდენად მაღალი ან დაბალია სოციალური კაპიტალის ხარისხი ეკონომიკის განვითარების თვალსაზრისით.

კვლევის მიზანს წარმოადგენს კავშირ-ურთიერთობის დადგენა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის. კვლევის მიზნიდან გამომდინარეობს ამოცანები, რომელიც მეხმარება კვლევის პროცესში საბოლოო მიზნამდე მისვლაში, ჩემი კვლევის მიზანს კი როგორც ზემოთ ვახსენე წარმოადგენს სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენა.

კვლევის ამოცანები

კვლევის ამოცანების ჩამოყალიბება და მისი სწორი ფორმულირება საკმაოდ მნიშვნელოვანია კვლევის მიზნამდე მისვლაში. გამომდინარე აქედან, ჩემი კვლევა მიზნად ისახავს, ისეთი მნიშვნელოვანი ამოცანების დასმას, როგორცაა:

1. სახელმწიფო ინსტიტუტების და მმართველი პოლიტიკური ელიტების დამოკიდებულების განსაზღვრა, აღნიშნული საკითხისადმი. თუ რამდენად არიან ჩართულნი შესაბამისი უწყებები სოციალური კაპიტალის განვითარების პროცესში და სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენის ხელშეწყობაში.

ასევე იმის დადგენა,მმართველი პოლიტიკური ძალის წარმომადგენლები ცდილობენ თუ არა,სოციალურ კაპიტალზე საუბრის დროს, ლავირებას.რაც გვაჩვენებს მათ დამოკიდებულებას სოციალური კაპიტალისადმი.

2.არანაკლებ მნიშვნელოვანია,ექსპერტების და საზოგადოების სხვადასხვა ფენის წარმომადგენელთა შეფასება აღნიშნული საკითხისადმი.რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად არიან ჩართულნი ისეთი საკითხების გადაწყვეტაში,როგორცაა: ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის განვითარება და ხელშეწყობა.ან უბრალოდ სურთ მსგავსი საკითხების გადაწყვეტა მატერიალური კეთილდღეობის გაუმჯობესების მიზნით.

3.მნიშვნელოვანია სამოქალაქო საზოგადოების და არასამთავრობო ორგანიზაციების წევრების აზრი ამ საკითხის მიმართ,თუ როგორია მათი დამოკიდებულება ამ ყველაფრისადმი და სად ხედავენ ისინი გამოსავალს,რომ ქვეყანა უფრო განვითარდეს ეკონომიკურად.ვფიქრობ,ეს უბრალოდ მათი ნება არუნდა იყოს,არამედ ვალდებულება იმისა,რომ არასამთავრობო ორგანიზაციებმა და სამოქალაქო სექტორმა მოძებნოს ბერკეტები,რათა ხელი შეუწყონ ქვეყანაში ეკონომიკურ განვითარებას.

4.როდესაც საუბარი გვაქვს სოციალურ კაპიტალზე და მის როლზე ეკონომიკაში, მნიშვნელოვანია ეკონომიკური რესურსების სწორი განაწილება,იმისთვის,რომ მოხდეს რესურსების მაქსიმალური გამოყენება ეკონომიკის განვითარებისათვის და არ დარჩეს აუთვისებელი რესურსები, რომელსაც შეუძლია ეკონომიკური სარგებლიანობის მოტანა.გამომდინარე აქედან, მნიშვნელოვანია რესურსების განაწილების გზების ჩვენება,რომელიც მიმართულია ეკონომიკის გაძლიერებისაკენ.

5.და ბოლოს,ჩემი კვლევის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ამოცანას წარმოადგენს სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის კავშირ-ურთიერთობის დადგენა,თუ როგორი დამოკიდებულებაა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის.

საკვლევი კითხვა-სოციალური კაპიტალის ხარისხი რამდენად განსაზღვრავს ქვეყანაში ეკონომიკურ მდგომარეობას?

ჰიპოთეზა-რაც უფრო მაღალია სოციალური კაპიტალის ხარისხი,მით უფრო ძლიერია ქვეყანა ეკონომიკურად.

ჰიპოთეზა გამოიკვეთა საკვლევი კითხვიდან.სოციალური კაპიტალის ხარისხი პირდაპირ-პროპორციულია ეკონომიკური განვითარებისა.ვეგულისხმობ იმას,რომ სოციალური კაპიტალის ხარისხი მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ქვეყანაში ეკონომიკურ მდგომარეობას.საქართველო და ქართული ეკონომიკა ჯერ კიდევ იმყოფება განვითარების სტადიაზე.გამომდინარე აქედან მნიშვნელოვანია ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა ქვეყნისათვის.ეკონომიკის განვითარება ხელს უწყობს ქვეყანაში ყველა სხვა დანარჩენი ინსტიტუტების განვითარებას.ისეთი ინსტიტუტებისა,როგორცაა: ჯანდაცვა,თავდაცვის უნარიანობის გაძლიერება და ა.შ.

ჩემი ჰიპოთეზაც სწორედ იმაზე დაყრდნობით ჩამოვაყალიბე,რომ სოციალური კაპიტალის მაღალი ხარისხი იწვევს ეკონომიკის განვითარებას და პირიქით,თუ ქვეყანაში სოციალური კაპიტალი არაა განვითარებული,რთულია სტრატეგიული ეკონომიკური ნაბიჯების გადადგმა.ვინაიდან სოციალური კაპიტალის უმთავრესი ფუნქციაა ნდობაზე დაფუძნებული ჯგუფების არსებობა,რომლებიც ქმნიან ძლიერ სახელმწიფო ინსტიტუტებს.თუ ქვეყანაში ნდობის ხარისხი სუსტია,ამ შემთხვევაში ხდება მყიფე ეკონომიკური მდგომარეობის ჩამოყალიბება.საქართველოს მაგალითზე,როდესაც მთავრობა ზრუნავს ეკონომიკის გაძლიერებას მხოლოდ მოზიდული ინვესტიციების ხარჯზე,ჩემი აზრით არასწორი მიდგომაა. რადგან ამ შემთხვევაში სამწუხაროდ არ ხდება კულტურული ფაქტორების გათვალისწინება და ამათანავე ასუსტებს ქვეყანაში სოციალური კაპიტალის ხარისხს.შესაბამისად ამ გზით აფერხებს სოციალური კაპიტალის გზით ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობას,რაც გულისხმობს კულტურული ფაქტორების გათვალისწინებას.

ჰიპოთეზიდან იკვეთება ორი მნიშვნელოვანი ცვლადი,ესენია:

დამოუკიდებელი ცვლადი: სოციალური კაპიტალის მაღალი ხარისხი.

დამოკიდებული ცვლადი: ძლიერი ეკონომიკური მდგომარეობა.

თეორიული ჩარჩო

არსებობს მრავალი თეორიული მოდელი სოციალური კაპიტალისა. თუმცა მე გამოვყოფ ერთ-ერთ თეორიულ მოდელს, რომელიც კარგად პასუხობს, ჩემი თემისთვის დამახასიათებელ კითხვებს. ეს თეორიული მოდელი შემუშავებულია ვებერისეული იდეალური ტიპების საფუძველზე, სადაც გამოყოფილია ჩემი თემისთვის მნიშვნელოვანი კომპონენტები. ისეთი კომპონენტები, როგორცაა: ეკონომიკური რესურსების რაციონალური განაწილება. ეს თეორიული მოდელი თავის მხრივ იშლება რამდენიმე ერთეულად. ესენია: რესურსები, კოოპერირების მოდელები და განწყობის იდეალური ტიპები.

ა) რესურსები

რესურსების ტიპოლოგიას კარგად განმარტავს ელინორ ოსტრომი. ოსტრომის მიხედვით, რესურსების განაწილება შესაძლებელია სამი ტიპის მიხედვით: კერძო, სახელმწიფო და საერთო. (ოსტრომი 2007, გვ. 35) კერძო ტიპის რესურსები არის ისეთი რესურსები, რომლებიც მოიცავს კერძო საკუთრებას, ინდივიდუალურ მოგებას, იმ სოციალურ თუ პოლიტიკურ გავლენას, რომელსაც ცალკეული ინდივიდი ფლობს. კერძო რესურსების ყველაზე მარტივი ფორმაა კერძო საკუთრება. რესურსების განაწილების დროს გამოიყოფა ასევე ჯგუფური რესურსები, ამ ტიპის რესურსებით სარგებლობა მხოლოდ მოცემული ჯგუფის წევრებს შეუძლიათ. ჯგუფური რესურსებით სარგებლობის უფლება არ აქვთ ჯგუფის არაწევრებს. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ჯგუფური რესურსები ამოწურვადია. (ოსლონი 1971).

კიდევ ერთ-ერთი ტიპი რესურსებისა ეს არის საერთო ტიპის რესურსები. ეს ისეთი რესურსებია, რომელიც თანაბრად ხელმისაწვდომია ყველასთვის. საერთო ტიპის რესურსები ჯგუფური რესურსებისგან განსხვავებით ამოწურვადი არაა. ის ან ყველასთვის არსებობს, ან საერთოდ არავისთვის არ არსებობს. საერთო ტიპის რესურსების მაგალითია: ეკლესია, გზა, რომლითაც ყველას შეუძლია სარგებლობა.

საერთო სიკეთის შექმნაზე ან შენარჩუნებაზე მიმართულია ინდივიდები, რომლებიც ასევე საჭიროებენ ერთობლივ შეთანხმებას, იმ ინდივიდუალური რესურსების აგრეგირების თაობაზე, რომელიც საერთო სიკეთის შექმნაზეა ორიენტირებული. რაც დამახასიათებელია სოციალური კაპიტალისათვის.

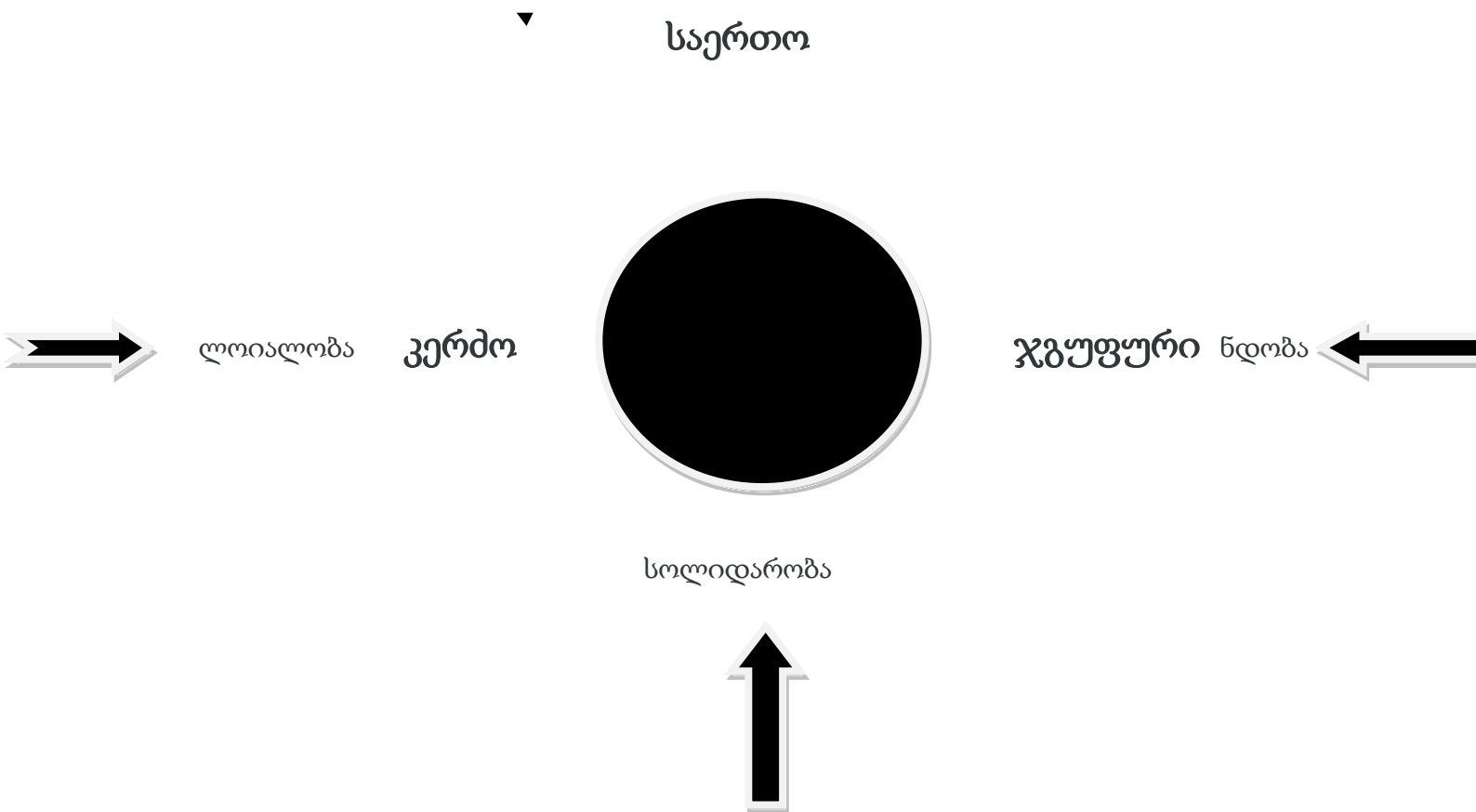
რესურსების განაწილების დროს, მნიშვნელოვანია განწყობები: ვებერის მიერ ჩამოყალიბებული რესურსის თითოეული ტიპისათვის დამახასიათებელია სპეციფიკური განწყობა, რომელიც ნდობის კატეგორიას მიეკუთვნება. ვებერის მიხედვით, სამივე ტიპის რესურსებისათვის და ზოგადად სოციალური კაპიტალისათვის დამახასიათებელია ერთი საერთო ნიშანი, რასაც ნდობა ჰქვია.

სელიგმანის მიხედვით, ნდობის განსხვავებული ტიპები, განსხვავებულ სოციალურ ტრადიციებს უკავშირდება. (სელიგმანი 1997) გარდა ამისა, ნდობა სიტუაციურია. ინდივიდები შესაძლოა კარგად კოოპერირებდნენ ერთ ვითარებაში, მაგრამ იჩენდნენ ერთმანეთის მიმართ უნდობლობას მეორე ვითარებაში. (ჰარდინი 2004) ნდობა თავის მხრივ იყოფა რამდენიმე ქვეტიპად:

ა) ნდობა-რწმენა იმისა, რომ ადამიანთა უმრავლესობა ერთგულია სხვების წინაშე აღებული ვალდებულებებისა, აადვილებს ინტერპერსონალურ ურთიერთობებს, რომლებიც მიმართულია კერძო ინტერესების დაკმაყოფილებაზე.

ბ) სოლიდარობა-რწმენა, რომ ადამიანთა შორის თანამშრომლობა არ არის ნოლოვან ჯამოვანი. საჭიროა საერთო სიკეთეების წარმოქმნის პროცესში.

გ) ლოიალობა-რწმენა, რომ ადამიანთა უმრავლესობა ჩემნაირია და ამის გამო ჩვენ ერთმანეთს კარგად ვუგებთ. ეს ქმნის ჯგუფური ინტერესების დაკმაყოფილების შესაძლებლობას. გამომდინარე ზემოთ ხსენებული რესურსის ტიპებიდან და ნდობის ტიპებიდან, შესაძლებელია ციკლური კავშირის დანახვა სოციალური კაპიტალის შემადგენელ ელემენტებს შორის.

მოცემული მოდელის მიხედვით, სოციალური კაპიტალი წარმოადგენს საზოგადოების უნარს, დაამყაროს ციკლური კავშირი კერძო, ჯგუფურ და საერთო რესურსებს შორის. იმდაგვარად, რომ ისინი რეზონირებდნენ ერთმანეთთან. ამ გზით სოციალური კაპიტალი ხელს უწყობს სტრუქტურულად დიფერენცირებული საზოგადოების შიგნით სხვადასხვა ტიპის რესურსების გადადინებას, გაცვლას და გადანაწილებას. ამ ტიპის თეორიული მოდელის გამოყენება ხელს უწყობს საერთო საქმისათვის ხელშეწყობას. მაგალითად: სოფელში მისასვლელი გზის მშენებლობისათვის საერთო ძალების გაერთიანება. ადამიანური და მატერიალური რესურსების კოორდინირებული მართვა. ასევე ახალი ეკლესიის აშენება, რომელიც არის საზოგადოების სიკეთის შედეგი და რომლითაც ყველა ადგილობრივ მაცხოვრებელს შეუძლია სარგებლობა.

რესურსების სწორად განაწილება არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი ეკონომიკაზე სააუბრისას.გამომდინარე აქედან,თეორიული მოდელის ეს ტიპი,რომელიც შემუშავებულია ვებერისეული იდეალური ტიპების საფუძველზე,კარგად პასუხობს ჩემი თემისთვის დამახასიათებელ კითხვებს.

<http://cssge.ge/%E1%83%A1%E1%83%9D%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%98/>

კვლევის მეთოდოლოგია

ნაშრომის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილი ეთმობა მეთოდოლოგიის შერჩევას.ჩემს ნაშრომში ვიკვლევ იმას,თუ რა როლი გააჩნია სოციალურ კაპიტალს საქართველოში, რამდენად კავშირშია სოციალური კაპიტალი და ეკონომიკური მდგომარეობა ერთმანეთთან და როგორ მოქმედებს სოციალური კაპიტალის ხარისხი ეკონომიკის განვითარებაზე ან პირიქით.გარდა ამისა, წარმოვაჩენ,თუ როგორი დამოკიდებულება აქვთ ექსპერტებს და საზოგადოების წევრებს ამ საკითხისადმი და რამდენად დაინტერესებულია სახელმწიფო უწყებებები არსებული საკითხით.

ნაშრომში ვიყენებ შემდეგ მეთოდებს:

კვლევაში გამოყენებული მეთოდოლოგია.

კვლევის ერთ-ერთი მეთოდი არის,მეორადი წყაროების ანალიზი.ჩემს თემაში ვიყენებ, როგორც ქართულენოვან,ისე ინგლისურენოვან წყაროებს.კერძოდ ვიყენებ: სოციალური კაპიტალის კუთხით გამოცემულ ნაშრომებს,გზამკვლევებს,სტატიებს და სხვა.ასევე ვიყენებ სხვადასხვა თეორიულ მასალას სოციალური კაპიტალის განვითარების შესახებ.

ჩემი შერჩევა

კვლევაში გამოყენებულია თვისობრივი კვლევის მეთოდის ერთ-ერთი სახეობა. არაალბათური ტიპის მიზნობრივი შერჩევა. მიზნობრივ შერჩევას ვიყენებ, იმიტომ რომ ჩემი კვლევა ორიენტირებულია სიღრმისეულ ანალიზზე. რაც გულისხმობს სიღრმისეული ინტერვიუების ჩაწერას საზოგადოების სხვადასხვა ფენის წარმომადგენლებთან.

კვლევის ობიექტები იქნებიან: ექსპერტები პოლიტიკის მეცნიერების დარგში და საზოგადოების ის წევრები, რომლებიც აკმაყოფილებენ დემოგრაფიულ მოთხოვნებს და არიან 45 წლიდან ზემოთ.

დემოგრაფიული მოთხოვნილებები დაკავშირებულია იმ საკითხთან, რომ მე მაინტერესებს საზოგადოების იმ ფენის წარმომადგენელთა აზრი, რომლებიც მომსწრენი არიან კომუნისტური მმართველობის ფორმებისა. ეს ადამიანები შერჩეულნი არიან სწორედ იმ პრინციპზე დაყრდნობით, რომ კომუნისტური მმართველობის დროს მრავალი ავტორის, მათ შორის ფრენსის ფუკუიამას მტკიცებით, საქართველოს სოციალური კაპიტალის კუთხით დაუტოვა მძიმე მემკვიდრეობა, რომელიც დღემდე ხელს უშლის ქვეყანას სოციალური კაპიტალის განვითარებაში. გარდა ამისა, თვისობრივი კვლევის მეთოდების გამოყენება ჩემს კვლევაში მაძლევს შესაძლებლობას დეტალურად გავეცნო ჩემი რესპოდენტების მოსაზრებებს, რის საშუალებასაც არ იძლევა რაოდენობრივი კვლევის მეთოდების გამოყენება. რომელიც დაკავშირებულია ძირითადად სტატისტიკურ მონაცემებთან. სიღრმისეული ინტერვიუები ჩემს რესპოდენტებთან მაძლევს ანალიზის გაკეთების და მათი აზრის მკაფიოდ ფორმულირების შესაძლებლობას. მათი პასუხების მეშვეობით შედარებით მარტივად დავაკავშირებ სოციალური კაპიტალის როლს, ეკონომიკურ განვითარებასთან.

კვლევის ლიმიტი

კვლევის დროს არსებობს 2 ძირითადი ფაქტორი, რომელთაც ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს, შეიძლება ითქვას გადამწყვეტიც კი, იმისთვის, რომ კვლევა გამოვიდეს სრულფასოვანი და ამისათვის საჭიროა არსებობდეს რესურსების ისეთი ტიპები, რომლებიც გვეხმარება კვლევის დროს. ვგულისხმობ იმას, რომ მნიშვნელოვანია მასალების არსებობა. პირველ რიგში, იმიტომ რომ ნაშრომი იყოს გამართული და არ დარჩეს მკითხველისათვის კითხვის ნიშნები. ასევე ნაშრომი უნდა იყოს ლაკონური და მკითხველისთვის საინტერესო ინფორმაციის მატარებელი. გამომდინარე აქედან, მე გამოვიყენე ყველა ჩემს ხელთ არსებული რესურსი, მათ შორის, სხვადასხვა ავორების მიერ მოცემული სტატიები და კრებულები და სხვა. არსებულ თემაზე, მოვიძიე ინტერნეტში განთავსებული ინფორმაცია, სხვადასხვა საიტების მეშვეობით. წავიკითხე სხვადასხვა ავტორების მიერ მოცემული ლიტერატურა ქართულ და უცხოურ ენაზე, გავეცანი სხვა ქვეყნის მაგალითებს, განსაკუთრებით გამოვიყენე პატენმის მიერ მოცემულ იტალიის მაგალითს, რომელიც საუბრობს სოციალური კაპიტალის შესახებ. მიუხედავად არსებული ინფორმაციისა, მაინც არსებობს უამრავი ხელისშემშლელი ფაქტორი, რომელიც არ იძლევა სრული ინფორმაციის მოპოვების შესაძლებლობას, ეს ჩემი აზრით, განპირობებულია გამომდინარე იქედან, რომ ჩემი თემა მსგავსი კომბინაციით რაც გულისხმობს სოციალური კაპიტალის როლს ეკონომიკის განვითარებაში, არაა ბევრი ადამიანის მიერ ნაკვლევი და შესაბამისად გარკვეულწილად ჩნდება ინფორმაციის მოპოვების შემაფარხებელი ფაქტორები. გარდა ამისა, საკითხს კიდევ უფრო ართულებს ის ფაქტი, რომ საზოგადოების დიდი ნაწილი და მათ შორის მთავრობის წარმომადგენლები, გარკვეულწილად იმყოფებიან ანტაგონისტურ დამოკიდებულებაში მსგავსი საკითხების მიმართ. რაც გულისხმობს, ინტერესთა შეურიგებლობის ფონზე საზოგადოებასა და სახელმწიფოს შორის კონფლიქტური მდგომარეობის წარმოშობას და ხელს უშლის სრული ინფორმაციის მოპოვებასა და მათი აზრის გაგებას კონკრეტულ საკითხთან მიმართებაში. ვფიქრობ, კარგი იქნებოდა რომ არსებობდეს უფრო მეტი ინფორმაციული რესურსი, რაც მომცემდა კიდევ უფრო მეტ შესაძლებლობას კვლევის ფარგლებში.

ლიტერატურის მიმოხილვა

ნაშრომის მნიშვნელოვანი ნაწილი ეთმობა ლიტერატურის მიმოხილვას, რაც გულისხმობს სხვადასხვა ავტორების მიერ მოცემული ინფორმაციის გადახედვას არსებულ საკითხთან მიმართებაში. მისი დადებითი და ნაკლოვანი მხარეების გაანალიზებას და იმ ძირითადი ელემენტების გამოყოფას, რომელიც დამეხმარა კვლევის დროს.

ნაშრომში ვიყენებ როგორც ქართულენოვან, ისე ინგლისურენოვან წყაროებს. კვლევის პროცესში გავეცანი ძალიან ბევრ მასალას სოციალური კაპიტალის შესახებ, რომელიც არის შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ. ასევე კვლევის პროცესში დიდად დამეხმარა მეორადი წყაროების ანალიზი. კერძოდ: სტატიები, დოკუმენტები და მოხსენებები აღნიშნულ თემაზე. განსაკუთრებით გამოვყოფ რამდენიმე ძირითად ნაშრომს, რომელიც დამეხმარა ძირითადი მიზნისა და ამოცანების ჩამოყალიბებაში.

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში “სოციალური კაპიტალი სამოქალაქო საზოგადოება და განვითარება“ *22, No 2001* “ აღნიშნავს, რომ სოციალური კაპიტალი არის მყისიერი ფორმალური ნორმა, რომელიც ოპერირებს ცალკეულ პირებს შორის, რომლის თანახმადაც ეკონომიკურ სფეროში ამცირებს მოლაპარაკების ღირებულებებს, ე.წ კარტერულ გარიგებებს, რასაც ვერ ვიტყვით იგივე პოლიტიკურ სფეროში არსებულ სიტუაციაზე სოციალური კაპიტალი ხელს უწყობს ასოციაციების გაერთიანებების გაძლიერებას, რომელიც არის სასარგებლო შეზღუდული რესურსების მქონე სახელმწიფოებისა და თანამედროვე დემოკრატიული საზოგადოებისათვის.

პატნემი სოციალურ კაპიტალს შემდეგნაირად განსაზღვრავს: ავტორის თქმით, მაშინ, როდესაც ფიზიკური კაპიტალი აღნიშნავს ფიზიკურ ობიექტებს, ადამიანური კაპიტალი აღნიშნავს ინდივიდის საკუთრებას, გამომდინარე აქედან, სოციალური კაპიტალი უშუალოდ ინდივიდებს შორის კავშირს აღნიშნავს. რობერტ პატნემი სოციალურ კაპიტალსა და „სამოქალაქო სათნოებას“ შორის პარალელურს ავლენს და ამტკიცებს, რომ სოციალურ კაპიტალსა და „სამოქალაქო სათნოებას შორის“ არ არსებობს განსხვავება. (პატნემი, როგორც ვამუშაოთ დემოკრატია, 1994 გვ. 226).

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში “სოციალური კაპიტალი სამოქალაქო საზოგადოება და განვითარება“(22, No 2001, გვ.7) “აღნიშნავს სოციალური კაპიტალის როლს ეკონომიკაში, ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალის როლი მნიშვნელოვანია ეკონომიკური რეფორმებისათვის, რომლის საწინააღმდეგო მნიშვნელობასაც პოულობს სოციალური კაპიტალი ეკონომიკურ პოლიტიკასა და ეკონომიკურ ინსტიტუტებში, იმიტომ რომ სოციალურ კაპიტალს არ ძალუძს თავისუფლად შექმნას განსაზღვრული ფორმის მქონე საზოგადოებრივი პოლიტიკა.

რობერტ ლი. თავის ნაშრომში Bonding, Bridging and Linking: (British Journal of Social Work, 2010) ხაზს უსვამს სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობას, როგორც საზოგადოების გამაერთიანებელი და შემაკავშირებელი სიმბოლო, რომელიც ოპერირებს საზოგადოების ცალკეულ ჯგუფებს შორის, რომლის მაგალითად ავტორს მოჰყავს დასავლეთ ევროპის ქვეყნები, სადაც ძალიან ბევრი მაგალითია სოციალური კაპიტალის გაერთიანების, რომლის საპირისპირო განვითარება გვხვდება აშშ-ში კონკრეტულად მოყვანილია ახალი ორლეანის მაგალითი საილუტრაციოდ, სადაც სოციალური კაპიტალის გაერთიანების ნაკლები პრეცედენტია, ვიდრე დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში, რომელიც იძლევა გარკვეულ წარმოდგენას ზოგადად სოციალური კაპიტალის ფართო სპექტრის შესახებ.

Sumantra Ghoshal- თავის ნაშრომში “Social Capital and Value Creation: The Role of Intrafirm Networks“ (Aug., 1998) საუბრობს სოციალური კაპიტალის ფასეულობებისა და ღირებულებების შემსუბუქების ფორმებსა და კომპონენტებზე, ავტორი გვთავაზობს 3 იდენტიფიცირებულ განსხვავებას სოციალური კაპიტალისა:

1. სტრუქტურული ფორმა, რომლის დროსაც სოციალური კაპიტალი არის უფრო ისეთი ხასიათის, სადაც მიმდინარეობს სოციალური კაპიტალის კოორდინირებული მოქმედება, საუბარია სოციალური კაპიტალის გამაერთიანებელ ფორმებზე, რომელიც საზოგადოებას კრავს ერთ მუშტად და მათი საქმიანობა მიმართულია ერთი კონკრეტული საერთო მიზნისაკენ.
2. მეორე ეს არის ნათესაური კავშირის მქონე ფორმა სოციალური კაპიტალისა, რომელიც აბსოლუტურად გულისხმობს მმართველობის ისეთი ფორმების განვითარებისათვის ხელშეწყობას, რომელიც დაკავშირებულია შემაკავაბელი სოციალური კაპიტალის ფორმასთან და გზას

უკეტავს სოციალური კაპიტალის ისეთ ფორმას, როგორცაა გამაერთიანებელი სოციალური კაპიტალი.

3. და ბოლო მესამე სახე სოციალური კაპიტალისა ეს არის შემეცნებითი. რომლითაც ავტორი ცდილობს იმის ხაზგასმას, რომ სოციალური კაპიტალის ორივე ზემოთ ხსენებული ფორმისაგან განსხვავებით, სოციალური კაპიტალის მესამე ფორმა გულისხმობს უფრო მეტად დამოუკიდებელ აზროვნებას და საზოგადოების წევრებისათვის თავისუფალი არჩევანის მინიჭების უფლებას.

პატნემი თავის ნაშრომში "Bowling Alone: America's Declining Social Capital" Journal of Democracy, January (1995) ხაზს უსვამს ახალგაზრდების დამოკიდებულებას სოციალური კაპიტალისადმი.

რომელიც ამბობს, რომ სტუდენტების უმრავლესობას დემოკრატიულ ქვეყნებში აქვთ აქცენტი გადატანილი.

ბარტი თავის ნაშრომში-THE NETWORK STRUCTURE OF SOCIAL CAPITAL (November 1999) საუბრობს, სოციალური ქსელის მნიშვნელობაზე სოციალურ კაპიტალში, რომელიც ამბობს, რომ სოციალური კაპიტალის შედეგები იქნება გაცილებით უკეთესი თუ აქცენტები გაკეთდება სოციალური ქსელის მექანიზმზე.

რობერტ პატნემი თავის ნაშრომში ("Bowling Alone: America's Declining Social Capital" Journal of Democracy, January 1995,) სოციალური კაპიტალის განვითარებას ხედავს ახალგაზრდა მომავალ თაობაში, რომელთაც გააჩნიათ თავისუფალი აზროვნება და განთავისუფლებულები არიან კომუნისტური წარსულისაგან.

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში, (სოციალური კაპიტალი გვ.116) ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ სოციალური კაპიტალი არის მჭიდრო კავშირში ეკონომიკის განვითარებასთან. ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალი ასრულებს ცენტრალურ ფუნქციას ეკონომიკის განვითარებაში. ფუკუიამა აკავშირებს ეკონომიკურ საქმიანობას სოციალურ კაპიტალთან და პირიქით.

ფრენსის ფუკუიამა ერთ-ერთ სტატიაში, სახელწოდებით არშემდგარი სახელმწიფოები, (რედაქტორი ნუკრი მიხანაშვილი, თბილისი 2013.20.12) ხაზს უსვამს სოციალური კაპიტალის როლს, სახელმწიფო ინსტიტუტების განვითარებაში.

ფუკუიამას აზრით, ნებისმიერი ცვლილების განხორციელება და მისი ეფექტიანი დანერგვა, ფუნქციონირება, დამოკიდებულია საზოგადოების წევრებს შორის ჩამოყალიბებულ თანამშრომლობის კულტურაზე, ნდობაზე, შეთანხმებაზე, მათ ლიბერალურ ფასეულობებზე. ავტორის მტკიცებით, ასე ყალიბდება მტკიცე სოციალური კავშირები, ქცევის ნორმები და პარტნიორობის განცდა, რაც ქმნის მყარ საზოგადოებრივ წესრიგს, აძლიერებს ინტეგრაციას და სოლიდარობას, რაც ხელს უწყობს ქმედუნარიანი და ეფექტიანი სახელმწიფო ინსტიტუტების შექმნას. ფუკუიამას აზრით, სოციალური კაპიტალის დაგროვება განაპირობებს, ცივილიზებული საზოგადოების ჩამოყალიბების და კეთილდღეობის მაღალი ნდობის მიღწევის შესაძლებლობას.

ლიტერატურის მიმოხილვისას, ძალიან დამეხმარა რობერტ პატნემის წიგნი სახელწოდებით, როგორ ვამუშაოთ დემოკრატია (იტალიის მაგალითი Princeton university Ppess 1993).

ერნანდო დე სოტო თავის წიგნში, “კაპიტალის მისტერია“ (The Mystery of Capital) ასაბუთებს, რომ განვითარებადი ქვეყნები დასავლეთის ქვეყნებისაგან განსხვავდებიან არა ეკონომიკური რესურსების სიმწირით, არამედ იმით, რომ დანარჩენი სამყაროს უუნარობა აწარმოოს კაპიტალი, არის ძირითადი დაბრკოლება, რომელიც ხელს უშლის მას, ნახოს სარგებელი კაპიტალიზმი-საგან. (დე სოტო, 2000, გვ.5).

რობერტ პატნემი თავის ნაშრომში, როგორ ვამუშაოთ დემოკრატია (იტალიის მაგალითი, პატნემი 1994, გვ.219) მჭიდროდ აკავშირებს ერთმანეთთან სოციალური კაპიტალისა და სამოქალაქო ერთობის ცნებებს. ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალი წარმოადგენს სამოქალაქო საზოგადოების სახეობას, სადაც მოქალაქეთა სოციალური ჩართულობა მიმართულია საზოგადოების პოლიტიკური რესურსების ზრდაზე. პატნემის აზრით, სოციალური კაპიტალის ნაკლებობა დაკავშირებულია კლიენტელისტურ კორუფციასა და ინდივიდუალურ მოგებაზე, ორიენტირებული აქტივობის სიჭარბესა და საზოგადოებრივი პროდუქტის შექმნის უუნარობაზე. (პატნემი 1994).

ამერიკელი მეცნიერი James Coleman-აღწერს სოციალური კაპიტალის, როგორც ნდობაზე დაფუძნებულ დომინანტ ურთიერთობებსა და კოლექტიური ქმედების ფენომენს. Coleman-ის მიხედვით, სოციალურ კაპიტალს განაპირობებს მისი ფუნქცია.

იგი არა ერთი სუბიექტი, არამედ სხვადასხვა მრავალფეროვანი სუბიექტებია, რომელთაც გააჩნიათ ორი საერთო მახასიათებელი: ყველანი შეიცავენ სოციალური სტრუქტურის გარკვეულ ელემენტებს და სტრუქტური შიგნით ხელს უწყობენ აქტორების (ადამიანთა ჯგუფის გარკვეულ ქმედებას. (Coleman 1990, გვ.116).

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში „სოციალური კაპიტალი“ (ფუკუიამა 1999) ამბობს, რომ სოციალური კაპიტალის, როგორც სტაბილური ლიბერალური დემოკრატიის აუცილებელი პირობა მნიშვნელოვანია თანამდროვე ეკონომიკის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის. ფუკუიამას აზრით, „სოციალური კაპიტალის ზრდა ჩვეულებრივ აღიქმება, მომავალი თაობის ეკონომიკურ რეფორმად. თუმცა ეკონომიკური პოლიტიკის ან ინსტიტუტებისაგან განსხვავებით, სოციალური კაპიტალის შექმნა ან დახვეწა საჯარო პოლიტიკის ძალისხმევით საკმაოდ რთულია. (ფუკუიამა 1999) .

ოპერაციონალიზაცია

ჩემი ნაშრომის ჰიპოთეზა არის: რაც უფრო მაღალია სოციალური კაპიტალის ხარისხი, მით უფრო ძლიერია ქვეყანა ეკონომიკურად. შესაბამისად აქედან გამომდინარეობს ორი ცვლადი. ესენია: დამოუკიდებელი ცვლადი: სოციალური კაპიტალის მაღალი ხარისხი. და დამოკიდებული ცვლადი: ძლიერი ეკონომიკური მდგომარეობა.

აღნიშნული ნაშრომის მიზანია, გამოიკვლიოს თუ რამდენად დიდია სოციალური კაპიტალის როლი ეკონომიკის განვითარებაში. არსებული თემის ირგვლივ გავეცანი სხვადასხვა ავტორების მიერ შესრულებულ სტატიებსა და თეორიებს, რაც ძალიან დამეხმარა ოპერაციონალიზაციის პროცესში.

თეორიებთან ერთად „პრაქტიკაშიც კი სოციალური კაპიტალი გამოიყენება ეკონომიკური სიმიდრის ერთ-ერთ მახასიათებლად. თავად მსოფლიო ბანკიც კი მსოფლიო ღირებულებათა კვლევის დრო იყენებს სოციალური კაპიტალის სხვადასხვა მახასიათებელს, რომელთაც უკავშირებს ეკონომიკურ მდგომარეობას (Hamilton, 2006). ოპერაციონალიზაციისას გაზომვის პროცესში დამეხმარა სამი ძირითადი მახასიათებელი სოციალური კაპიტალისა:

ა) კავშირები ბ) ნდობა) გ) სამოქალაქო მდგომარეობა (civism) რომელიც ხასიათდება რაციონალური და ემოციური ზეგავლენით.

კავშირები ხასიათდება, ერთი მხრივ მოხალისეობრივი საქმიანობების დროს ურთიერთობებით, ხოლო მეორეს მხრივ, ოჯახური სამეგობრო და სხვა სახის სოციალიზაციით. პირველი მათგანი გულისხმობს, რომელიმე ორგანიზაციის წევრობას, მოხალისეობრივი საქმიანობის დროს. და იშვიათად იკვლევს ინდივიდუალურ აქტიურობას. მეორე მათგანი კი დაინტერესებულია იმით, თუ ინდივიდების ყოველდღიურ საქმიანობაში დროის რა წილია განსაზღვრული ახლობლებთან ურთიერთობისთვის.

ნდობაც შესაძლებელია ორ განზომილებად გავყოთ. ერთ-ერთი იქნება ნდობა ჰორიზონტალურად, ანუ ნდობა თავად საზოგადოების წევრებს შორის, ხოლო მეორე სახის ნდობა არის ვერტიკალური, რომელიც საზოგადოების მხრიდან პოლიტიკური თუ სხვა ინსტიტუტებისადმი დამოკიდებულებებს განსაზღვრავს. სამოქალაქო მდგომარეობა (civism) გამოიხატება ორ ასპექტში.

პირველი ეს არის საზოგადოების ეთიკურ-მორალური განწყობების შეფასება კონკრეტული ფენომენების მიმართ, ხოლო მეორეა პოლიტიკური აქტიურობა, რომელშიც იგულისხმება თავად აქტიურობა. (არჩევნებში მონაწილეობა, პარტიული საქმიანობა და სხვა.) ისევე როგორც სამეგობრო წრეში კონკრეტულ პოლიტიკურ საკითხზე მსჯელობა.

ზემოთ მოყვანილი საზომი ერთეულების გარდა, ეკონომისტები ცდილობენ დაუმატონ დემოგრაფიული მახასიათებლები. კერძოდ: განათლების დონე, სამსახურის ადგილმდებარეობა, ტიპი და ინტენსივობა. ასევე ოჯახური მდგომარეობა. ეს დამატებები საშუალებას იძლევა სხვადასხვა წინაპირობითა და სოციალური მდგომარეობით ავხსნათ ინდივიდის კავშირები. ნდობა და სამოქალაქო მდგომარეობა. რომელიც ეხმარება მას სოციალური კაპიტალის საზოგადოებაში ინვესტირებასა და შემდგომ გამოყენებაში. http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers_tk.pdf.

გარდა ამისა, ოპერაციონალიზაციის პროცესში დამეხმარა კავკასიის კვლევითი რესურს ცენტრის მიერ ჩატარებული კვლევა 2011 წლის ზაფხულში. (CRRC). კვლევა ჩატარებული იქნა 2011 წლის 26 ივლისიდან 11 აგვისტომდე პერიოდში, 2509 ინტერვიუს ჩატარების გზით. კვლევა დაფუძნებულია საქართველოში საზოგადოებრივი კაპიტალის საკითხებთან დაკავშირებით, CRRC-ის წინარე ნამუშევარზე. სადაც საუბარია სოციალურ კაპიტალზე.

სოციალური კაპიტალის შესახებ წინარე კვლევებიდან ჩანს, რომ მაშინ, როდესაც საქართველოს მოქალაქეებში ერთის მხრივ მაღალია „შემაკავებელი“ სოციალური კაპიტალის დონე, რომელიც გულისხმობს მჭიდრო კავშირსა და ახლო ურთიერთობებს ოჯახის წევრებსა და მეგობრებს შორის, საკმაოდ დაბალ დონეზეა განვითარებულის ისეთი „ურთიერთობითი“ სოციალური კაპიტალი, რომელიც ხელს უწყობს ნდობის გაცილებით ფართო ქსელების ჩამოყალიბებას. ისეთებს, როგორცაა: კლუბები ან პროფესიული საზოგადოებები. სოციალური კაპიტალის ასეთ ფორმაციაში არსებობა, რაც გულისხმობს შემაკავებელ სოციალურ კაპიტალს, ხელს უშლის ეკონომიკის განვითარებას.

მიუხედავად სოციალური კაპიტალისა და სამოქალაქო საზოგადოების საკითხებთან დაკავშირებით განხორციელებული მნიშვნელოვანი აქტივობისა, ჯერ კიდევ ბუნდოვანია ის, თუ რას ფიქრობენ საქართველოს მოქალაქეები, აქტიური და ჩართული მოქალაქის სტატუსით საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობაზე. მოხალისეობისა და სამოქალაქო ჩართულობის გზით, ეკონომიკურად ძლიერი და ერთიანი საზოგადოების შენებაზე.

http://crrc.ge/uploads/tiny_mce/documents/Completed-projects/Volunteerism_Report_GEO.pdf

თავი 1 სოციალური კაპიტალის ზოგადი მომხილვა და მსოფლიო გამოცდილება

ეკონომიკური თვალსაზრისით, სოციალური კაპიტალი ძალიან ბევრ ქვეყანაში და მათ შორის საქართველოში, საკმაოდ მნიშვნელოვან კომპონენტად განიხილება. ასევე მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის როლი ჯგუფებს შორის კავშირების დამყარების თვალსაზრისით. მანამ სანამ უშუალოდ საქართველოს მაგალითზე განვიხილავ სოციალურ კაპიტალს და მის როლს ქართული ეკონომიკის განვითარებაში, მნიშვნელოვანია ამ მიმართულებით მსოფლიო გამოცდილების გაზიარება.

სოციალური კაპიტალის მრავალ განსაზღვრებას, სამი უმთავრესი ფაქტორი აერთიანებს: პირველი და ყველაზე მნიშვნელოვანი არის ის, რომ სოციალური კაპიტალი იგება: ნორმებზე, ჩვევებსა და ნდობაზე. რომელიც საზოგადოებაში აყალიბებს მნიშვნელოვან ქსელებს და ასევე ხელს უწყობენ ახალი ქსელების შექმნას.

სოციალური კაპიტალის ორი ძირითადი განსხვავებული ფორმა არსებობს:

1. გამაერთიანებელი (bridging) სოციალური კაპიტალი, რომელიც აკავშირებს ინდივიდებს არა მხოლოდ საკუთარი ოჯახის ან ახლო სოციალური გარემოს მქონე წრის წარმომადგენლებთან, არამედ მათთვის უცნობ საზოგადოების წევრებთანაც კი.

2. და შემაკავებელი (bonding) სოციალური კაპიტალი, რომლის დროსაც იქმნება ნათესაური კავშირები.

3. მესამე ფაქტორი გამოიხატება საერთო ღირებულებებზე დაფუძნებული ასოციაციების შექმნაში, რადგან მნიშვნელოვანი მიზნების მისაღწევად ადამიანთა გაერთიანებას სჭირდება გარკვეული ინსტიტუციონალიზება, რომ იმოქმედოს გრძელვადიანი მიზნების მისაღწევად და მოკლევადიანი პრობლემის გადაწყვეტაზე არ იყოს ფოკუსირებული. (ფრენსის ფუკუიამა ნაშრომში ნდობა. გვ. 98)

რობერტ ლი. თავის ნაშრომში Bonding, Bridging and Linking: (British Journal of Social Work) 2010 ხაზს უსვამს სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობას, როგორც საზოგადოების გამაერთიანებელი და შემაკავშირებელი სიმბოლო, რომელიც ოპერირებს საზოგადოების ცალკეულ ჯგუფებს შორის, რომლის მაგალითად ავტორს მოჰყავს დასავლეთ ევროპის ქვეყნები, სადაც ძალიან ბევრი მაგალითია სოციალური კაპიტალის გაერთიანების, რომლის საპირისპირო განვითარება გვხვდება აშშ-ში. კონკრეტულად მოყვანილია ახალი ორლენის მაგალითი საილუტრაციოდ. სადაც სოციალური კაპიტალის გაერთიანების ნაკლები პრეცედენტია, ვიდრე დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში, რომელიც იძლევა გარკვეულ წარმოდგენას ზოგადად სოციალური კაპიტალის ფართო სპექტრის შესახებ. თუ დასავლეთ ევროპის ქვეყნები ორიენტირებული არიან სოციალური კაპიტალის ისეთ ფორმებზე, რომელიც გულისხმობს გაერთიანებას ერთი საერთო მიზნის მისაღწევად, სრულიად განსხვავებული სურათი გვხვდება აშშ-ს მაგალითზე.

კიდევ ერთი მეცნიერი Sumantra Ghoshal თავის ნაშრომში “Social Capital and Value Creation: The Role of Intrafirm Networks“ (Aug., 1998 გვ 3.) საუბრობს, რომ ტერმინი სოციალური კაპიტალი იყო ორიგინალური საშუალება ნათესავური კავშირების ასაღწერად, სადაც უპირატესობა ენიჭებოდა ნათესავური კავშირების გამოყენებას, აქ საუბარია ე.წ (“ოჯახურ-ნათესავრ მმართველობის ფორმაზე”), რომელიც ხელს უწყობს სოციალური ორგანიზაციების ჩრდილქვეშ დაყენებას და უპირატესობას ანიჭებს ნათესავური კავშირების წინა პლანზე წამოწევას.

Sumantra Ghoshal- თავის ნაშრომში “Social Capital and Value Creation: The Role of Intrafirm Networks“ (Aug., 1998) საუბრობს სოციალური კაპიტალის ფასეულობებისა და ღირებულებების შემსუბუქების ფორმებსა და კომპონენტებზე. ავტორი გვთავაზობს 3 იდენტიფიცირებულ განსხვავებას სოციალური კაპიტალის ფორმებისა:

- 1) სტრუქტურული ფორმა, რომლის დროსაც სოციალური კაპიტალი არის უფრო ისეთი ხასიათის, სადაც მიმდინარეობს სოციალური კაპიტალის კოორდინირებული მოქმედება, საუბარია სოციალური კაპიტალის გამაერთიანებელ ფორმებზე, რომელიც საზოგადოებას კრავს ერთ მუშტად და მათი საქმიანობა მიმართულია ერთი კონკრეტული საერთო მიზნისაკენ.

2) მეორე ეს არის ნათესაური კავშირის მქონე ფორმა სოციალური კაპიტალისა, რომელიც აბსოლიტურად გულისხმობს მმართველობის ისეთი ფორმების განვითარებისათვის ხელშეწყობას, რომელიც დაკავშირებულია შემაკავებელი სოციალური კაპიტალის ფორმასთან. რომელი ფორმაც გზას უკეტავს სოციალური კაპიტალის ისეთ ფორმას, როგორცაა გამაერთიანებელი სოციალური კაპიტალი.

3) და ბოლო მესამე სახე სოციალური კაპიტალისა ეს არის შემეცნებითი. რომლითაც ავტორი ცდილობს იმის ხაზგასმას, რომ სოციალური კაპიტალის ორივე ზემოთ ხსენებული ფორმისაგან განსხვავებით, სოციალური კაპიტალის მესამე ფორმა გულისხმობს უფრო მეტად დამოუკიდებელ აზროვნებას და საზოგადოების წევრებისათვის თავისუფალი არჩევანის მინიჭების უფლებას.

ფრენსის ფუკუიამა თავის ნაშრომში, (ნდობა, საზოგადოებრივი ღირსება და კეთილდღეობის შექმნა. გვ. 116) - ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ სოციალური კაპიტალი არის მჭიდრო კავშირში ეკონომიკის განვითარებასთან. ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალი ასრულებს ცენტრალურ ფუნქციას ეკონომიკის განვითარებაში. ფუკუიამა აკავშირებს ეკონომიკურ საქმიანობას სოციალურ კაპიტალთან და პირიქით. ავტორის თქმით, ისტორიული კეისის გახსნისათვის, რაც გულისხმობს პრაგმატული დღის წესრიგის განსაზღვრას, მნიშვნელოვან ფუნქციას ასრულებს ლეგალური და ინსტიტუციონალური ქმედებები.

ის ურთიერთქმედებაშია პოლიტიკურ კორუფციასა და კულტურულ ცვლილებებს შორის. ასევე, როგორც ავტორი ამტკიცებს, მნიშვნელოვანია რელიგიის როლი სოციალური კაპიტალის განვითარებისა და ხელშეწყობისათვის. ამის ფონზე პირველ რიგში საჭიროა იმისი დადგენა, თუ რატომ არის სოციალური კაპიტალის განვითარების საკითხი წინა პლანზე წამოწეული. ეკონომისტების უმრავლესობა იზიარებს იმ პოზიციას, რომ მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის განვითარება, ეკონომიკური მომგებიანობის ამაღლების ხელშეწყობისათვის. ეკონომისტების ნაწილი მიიჩნევს, რომ კულტურული ფაქტორები დიდ გავლენას ახდენს სოციალური კაპიტალის განვითარებაზე. ასევე ფუკუიამას აზრით, მნიშვნელოვანია ფიზიკური და ადამიანური ფაქტორების წინა პლანზე წამოწევა, რომელიც შესაძლებელია იყოს პროდუქტიული.

ან სულაც ნეგატიური გარე ფაქტორების თვალსაზრისით. (ფრენსის ფუკუიამა ფიზიკური რესურსების შევსება, ან სულაც შეცვლა შესაძლებელია ისეთი რესურსების გამოყენებით, როგორცაა საწარმოო ფაქტორები. მნიშვნელოვანია ისეთი ფაქტორების გამოყენებაც, როგორცაა ელექტორალური ფუნქციები და მმართველობის ფორმის არჩევა, რაც ერთმნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ქვეყანაში ლეგიტიმაციის ხარისხს.

როგორც ავტორი ამტკიცებს, საპრეზიდენტო მმართველობის პირობებში დემოკრატიის ხარისხი გაცილებით დაბალია, ვიდრე საპარლამენტო მმართველობის დროს. (ფუკუიამა 1999 წდობა, საზოგადოებრივი ღირსება და კეთილდღეობის შექმნა. გვ. 109).

რობერტ პატნემის თქმით, ათას წელზე მეტია, ვერა და ვერ მოიკიდა ფეხი ცხოვრების კოლექტიურმა წესმა იტალიის ნაკლებ სამოქალაქო რეგიონებში, ავტორი სვამს კითხვას და თავადვე ცდილობს პასუხის გაცემას, თუ რატომ ხდება ასე. მისი თქმით, მოსახლეობის საკმაოდ დიდ ნაწილს სიდატაკეში ურჩევნიათ ცხოვრება, ასეთი სავალალო მდგომარეობა ნაწილობრივ შეიძლება გარედან თავს მოხვეული მმართველობით აიხსნას.

მართალია პატნემი აქ საუბრობს იტალიის მაგალითზე, მაგრამ ჩემთვის საინტერესოა ამ წიგნში სწორედ ის გარემოება, რომ ერთი-ერთში ავლებს პარალელებს საქართველოში არსებულ სოციალურ კაპიტალსა და იტალიაში არსებულ სოციალურ კაპიტალს შორის. მოსახლეობის უმრავლესობას საქართველოშიც იტალიის მსგავსად ურჩევნია იცხოვროს სიღარიბეში, ვიდრე ხელი შეუწყონ სოციალური კაპიტალის განვითარებას.

სწორედ ეს ძირითადი მსგავსება დავინახე ამ წიგნში საქართველოსა და იტალიას შორის, რაც იძლევა ერთვავი შედარებით ანალიზის შესაძლებლობას, ამ ორ ქვეყანას შორის. (პატნემი 1994 გვ. 199).

ამერიკელი მეცნიერი James Coleman-აღწერს სოციალური კაპიტალის, როგორც წდობაზე დაფუძნებულ დომინანტ ურთიერთობებსა და კოლექტიური ქმედების ფენომენს. Coleman-ის მიხედვით, სოციალურ კაპიტალს განაპირობებს მისი ფუნქცია, იგი არა ერთი სუბიექტი, არამედ სხვადასხვა მრავალფეროვანი სუბიექტებია, რომელთაც გააჩნიათ ორი საერთო მახასიათებელი:

ყველანი შეიცავენ სოციალური სტრუქტურის გარკვეულ ელემენტებს. და სტრუქტურის შიგნით ხელს უწყობენ აქტორების (ადამიანთა ჯგუფის გარკვეულ ქმედებას. (Coleman 1990, გვ.116)

თანამედროვე სამყაროში, სოციალური კაპიტალის კონცეფციის პოპულარობას რობერტ პატნემი უკავშირებს იტალიური სამოქალაქო კულტურის აღმწერი წიგნის გამოცემას, სახელწოდებით „როგორ ვამუშაოთ დემოკრატია“ იტალიის მაგალითი (პატნემი 1994, გვ.221) პატნემის აზრით, სოციალური კაპიტალი წარმოადგენს სოციალური ორგანიზაციის თვისებებს, როგორცაა ნდობა, ნორმები და ქსელები, რომლებსაც შეუძლიათ გამოასწორონ საზოგადოების ეფექტურობა კოორდინირებული ქმედების ხელშეწყობით.

ერნანდო დე სოტო თავის წიგნში, „კაპიტალის მისტერია“ (The Mystery of Capital) ასაბუთებს, რომ განვითარებადი ქვეყნები დასავლეთის ქვეყნებისაგან განსხვავდებიან არა ეკონომიკური რესურსების სიმწირით, არამედ იმით, რომ დანარჩენი სამყაროს უუნარობა აწარმოოს კაპიტალი, არის ძირითადი დაბრკოლება, რომელიც ხელს უშლის მას, ნახოს სარგებელი კაპიტალიზმისაგან. (დე სოტო, 2000, გვ.5)

დე სოტოს მოსაზრებიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ისეთ ქვეყნებში, სადაც დაბალია სოციალური კაპიტალის განვითარების ხარისხი, შესაძლებელია არსებობდეს საკმაოდ მდიდარი სოციალური ცხოვრება, მაგრამ ამ ცხოვრებას არ გააჩნია პოლიტიკური და ეკონომიკური რეპრეზენტაცია ინსტიტუციურ სივრცეში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ის არ არის კაპიტალი. (დე სოტო 2000, გვ.16).

თავი 1.1 დასავლური გაერთიანებების შექმნის საფუძველი

დასავლეთში გავრცელებული სოციალური კაპიტალი გაუცნობიერებლად, თუ გაცნობიერებულად საბაზრო ეკონომიკის სისტემის ელემენტარულ პრინციპზეა დაფუძნებული. რომლის მიხედვითაც, ინვესტირება მომგებიან საქმიანობაში ზრდის მოგებას. სოციალურ კაპიტალში ინვესტირებას, მკვლევრები განიხილავენ, როგორც საზოგადოებრივ ქსელებსა და ასოციაციებში წევრობას.

რომლის მიხედვითაც, ინვესტირება არის, არა თავად წევრობა, არამედ წევრობის დროს კომუნიკაციის პროცესი. როდესაც, უხეშად რომ ვთქვათ, ინდივიდები ეცნობიან „საჭირო“ ადამიანებს. უახლოვდებიან მათ და საჭირო მომენტში შეეძლება მათთვის დახმარების თხოვნა. ხოლო საერთო ძალებით და სხვა დამატებითი საშუალებებით, ის პრობლემა, რომელიც მანამდე ინდივიდს დამოუკიდებლად უნდა გადაეჭრა, ახლა მას ორგანიზაციის სხვა წევრები ეხმარებიან მოგვარებაში. გაერთიანებებში წევრობას სოციალური კაპიტალის მკვლევრები ეკონომიკისა და სოციალური ფსიქოლოგიის მეშვეობით ხსნიან. როდესაც ინდივიდი ხდება ამა თუ იმ გაერთიანების წევრი, ხდება რამდენიმე მნიშვნელოვანი გარდატეხა. უმთავრესი გარდატეხა დისტანციის შემცირებაა ინდივიდსა და ჯგუფს შორის, ხოლო დისტანციის შემცირება აქრობს გაუცხოების მომენტს, რაც ინფორმაციის გაცვლას უწყობს ხელს. ინფორმაციის გაცვლის საფუძველზე ინდივიდიც და ჯგუფიც სარგებელს იღებენ კონკრეტულ საკითხზე დამატებითი ცნობის მოპოვების შედეგად. ამასთან ერთად, დისტანციის შემცირება ზრდის ინდივიდსა და ჯგუფს შორის ნდობის მაჩვენებელსა და თანამშრომლობის სურვილს. აღნიშნული მომენტი აშკარაა როგორც ფორმალურ გაერთიანებებში, ასევე არაფორმალურ, სამეგობრო წრეებშიც. თუმცა, ფაქტია, რომ იმ დროისა და ფინანსური სახსრების დახარჯვის ფონზე, რაც საჭირო გახდა გაერთიანებაში გასაწევრიანებლად. ინდივიდმა მიიღო სოციალური, მორალური და გრძელვადიან პერსპექტივაში, ფინანსური მხარდაჭერაც, რამაც გაზარდა მისი შესაძლებლობები.

დასავლეთის განვითარებულ დემოკრატიებში პოლიტიკური და სამოქალაქო სოციალიზაცია ცხოვრების ყველა საფეხურზე და თითქმის ყველა სოციალურ ჯგუფში ხდება. ერთ-ერთი ასეთი ადგილი კი მოქალაქეთა გაერთიანებებია. გაერთიანებების საქმიანობებში ჩართულობის ან მათი ოფიციალური/არაოფიციალური შეხვედრებისას, მონაწილეები საუბრობენ შეუზღუდავი რაოდენობისა და სფეროს საკითხებზე, რაც ხელს უწყობს მათ შორის ინფორმაციის გაცვლას, საკითხებისადმი მიდგომის ჩამოყალიბება-დახვეწას და საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში ქმედებების განსაზღვრას. http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers.tk.pdf.

თავი 1.2 დასავლური გაერთიანებების გავლენა ეკონომიკაზე

დასავლურ სახელმწიფოებში სხვადასხვა სახის გაერთიანებებს პირდაპირი გავლენის მოხდენა შეუძლიათ მათ წევრთა ეკონომიურ მდგომარეობაზე. აქ იგულისხმება, სოციალური კაპიტალის ხელშეწყობა, ეკონომიკის განვითარებაში. სადაც ნათლად იკვეთება სოციალური კაპიტალის როლი და მნიშვნელობა, ეკონომიკის განვითარების კუთხით. ასეთი გაერთიანებები ყველაზე ხშირად არიან პენსიონერთა, პროფესიულ კავშირთა და სხვა სახის მატერიალური ბაზის საკითხებზე შექმნილი ასოციაციები, რომელთაც უდიდესი სიტყვა ეთქმით მათს სფეროზე პოლიტიკის შემუშავების დროს. **ეკონომიკურ მახასიათებლებზე გავლენას სოციალური კაპიტალის ორი ასპექტი ახდენს: ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა და თანამშრომლობა.**

ევროპაში ღირებულებათა კვლევების შედეგებმა აჩვენა, რომ ინფორმაციის მიღების არაფორმალური გზები დამოკიდებულია ჰორიზონტალურ ნდობაზე, რაც გულისხმობს ნაკლებ ნდობას ერთმანეთისადმი. ხოლო იქ, სადაც მეტია ნდობა ერთმანეთისადმი, მაღალია თანასწორი და სპონტანური ეკონომიკური ურთიერთობებიც (Inglehart, 2000). ამავე კვლევების საშუალებით დადგინდა, რომ იქ სადაც ერთმანეთისადმი ნდობა მაღალია, დაახლოებით იმავე პროცენტულ მაჩვენებელს წარმოადგენს ინდივიდთა, მინიმუმ, მოხალისეობრივ ასოციაციებში გაწევრიანება. რთულია იმის მტკიცება, რომ ასოციაციებში გაწევრიანება ნდობის შედეგია, თუ ნდობა არის გაერთიანებებში წევრობის შედეგი.

ევროპაში ჩატარებული სხვა კვლევის შედეგად აშკარად გამოიკვეთა კორელაცია სოციალური კაპიტალის 2 მოხმარების ინტენსივობის ზრდასა და ეკონომიკური მაჩვენებლების ზრდას შორის. ეკონომიკურ მაჩვენებლებში მკვლევარებმა გამოიყენეს მთლიანი შიდა პროდუქტი თითოეულ ადამიანზე.

სოციალური ქსელების წევრების ყოველ 1%-იან ზრდაზე, მშპ თითოეულ ადამიანზე იზრდებოდა 0,002%-ით, ხოლო სოციალური კაპიტალის მოქმედებით ადამიანური კაპიტალის მოხმარების ყოველ 1%-ზე, მშპ იზრდებოდა 0,02%-ით (Neira)

ორივე შემთხვევაში, სოციალური კაპიტალის საზომად გამოიყენეს სხვადასხვა სოციალური ქსელის წევრობა და საკუთარი თავის რწმენა.

GUIÁN, Modelos de capital humano y crecimiento económico: efecto inversión y otros efectos indirectos, 2002).

მეორე საკითხია, თუ როგორ ხდება ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება სოციალური კაპიტალის ერთ-ერთი კომპონენტის, გაერთიანებებში ჩართულობის საშუალებით. უმთავრესი აქ ორი მომენტი: ერთი ის, რომ წევრთა რაოდენობა განსაზღვრავს ასოციაციის სიძლიერეს, ხოლო მეორეა, ის რომ სწორედ სიძლიერიდან გამომდინარე, მას აქვს პრეტენზია გავლენა მოახდინოს პოლიტიკის შემუშავების პროცესზე. ანალოგიური მდგომარეობაა საქართველოშიც. სოციალური კაპიტალის გაძლიერება ხელს უწყობს ეკონომიკის განვითარებას.

http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers_tk.pdf

თავი 2 სოციალური კაპიტალი საქართველოში და ეკონომიკური მოდერნიზაცია

გამომდინარე იქედან, რომ ჩვენი ქვეყანა ჯერ კიდევ განვითარებადი ქვეყნების სიაში ირიცხება, სოციალური კაპიტალიც შეიძლება ითქვას, რომ განვითარების გზაზე დგას. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალურ კაპიტალზე ძალიან ბევრი ნაშრომია შესრულებული სხვადასხვა ავტორების მიერ, ჩემი კვლევის სიახლეს წარმოადგენს სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრა ქართულ ეკონომიკაში და ამ ფონზე კავშირ-ურთიერთობის დადგენა სოციალურ კაპიტალსა და ეკონომიკას შორის. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალური კაპიტალის არსებობა ათობით წელს ითვის, საქართველოში და პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში კვლავ რჩება პრობლემად კომუნისტური წარსულის გამოცდილება, რაზეც კარგად საუბრობს ფრენსის ფუკუიამა თავის ერთ-ერთ ნაშრომში. (ფუკუიამა 1999, გვ. 95)

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm#I>.

საქართველოში დაბალი სოციალური კაპიტალის უმთავრესი მიზეზი, რა თქმა უნდა, კომუნისტური წარსულია. ანუ დრო, როცა ადამიანებს მათი სურვილის საწინააღმდეგოდ აწევრინებდნენ სხვადასხვა ორგანიზაციებში. ამის თქმის უფლებას მაძლევს კვლევები, რომელიც ჩატარებულია სხვადასხვა ორგანიზაციების მიერ, არსებული საკითხის კუთხით. განსაკუთრებით ამ მიმართულებით მომუშავე ორგანიზაციებიდან გამოვყოფ CRRC.

ხოლო დღეს, როცა ორგანიზაციებში გაწევრიანების ვალდებულება აღარ არსებობს, მოქალაქეებს ორგანიზაციებში და უცხო ადამიანებთან თანამშრომლობის ინსტიტუციონალიზების სურვილი აღარ აქვთ.

ავტორის აზრით, კომუნისტური წარსული უდიდეს გავლენას ახდენს, არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ პოსტკომუნისტური და ბალტიისპირეთის ქვეყნების სოციალურ კაპიტალზე. როგორც კვლევების მიხედვით დგინდება, პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში სოციალური კაპიტალის განვითარების თვალსაზრისით, ყველაზე დაბალი მაჩვენებელია, ვიდრე მსოფლიოს სხვა რეგიონებში. CRRC-ის მიერ ჩატარებულის კვლევის მიხედვით, ასოციაციებსა თუ სხვადასხვა სახის ორგანიზაციაში საქართველოს მოსახლეობის 1%-ზე ნაკლები არის გაწევრიანებული. ამ მაჩვენებლით გარდამავალ ქვეყნებს შორის საქართველო ერთ-ერთ უკანასკნელ ადგილს იკავებს. რაც რათქმაუნდა, ცუდად აისახება სოციალური კაპიტალის განვითარებაზე.
<http://www.crrccenters.org/caucasusbarometer>.

CRRC-ის კვლევის მიხედვით, „საქართველოში შემაკავებელი სოციალური კაპიტალის ნდობა და თანამშრომლობა ნათესაური ჯგუფის შიგნით მაღალი მაჩვენებელია. ქართველები ერთმანეთის მიმართ სოლიდარულები არიან. საქართველოს ცნობილი სტუმართმოყვარეობა საქართველოს ღიაობის კიდევ ერთი მაჩვენებელია.

თუმცა, როცა საჭიროა გარკვეული ჯგუფის ფორმალიზება მაგალითად, მეზობლებს ან ფერმერებს შორის, ჩნდება გარკვეული პრობლემა“, აღნიშნულია კავკასიის კვლევითი რესურსების მიერ გამოქვეყნებულ ანგარიშში, „სოციალური კაპიტალი საქართველოში“.

CRRC-ის კვლევების მიხედვით, საქართველოში ძირითადად შემაკავებელი სოციალური კაპიტალია, ანუ ქართველებს აქვთ კავშირები საკუთარ ნათესავებთან თუ მეზობლებთან. ხოლო უცხოებთან სისტემური თანამშრომლობისგან თავს იკავებენ, რაც იძლევა იმის თქმის საშუალებას, რომ საქართველოში გამაერთიანებელი სოციალური კაპიტალის ნაკლებობაა.

გამომდინარე აქედან, ქვეყანაში, სადაც დაბალია ნდობის მაჩვენებელი, როგორც ჯგუფების, ისე ეკონომიკური ინსტიტუტების მიმართ, საკმაოდ რთულად და ნელა ვითარდება ეკონომიკა.

http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/04/social_capital_georgia.

<http://nasrashvili.blogspot.com/2011/05blog-post.html>.

ჩემი კვლევა მიზნად ისახავს სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრას ქართული ეკონომიკის განვითარებაში. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში ბევრია ჯერ კიდევ გასაკეთებელი, რომ სოციალური კაპიტალი განვითარდეს და შემდეგ ხელი შეუწყოს სხვა ინსტიტუტების განვითარებას. მათ შორის ეკონომიკური ინსტიტუტის. სახელმწიფოს მსგავსად, სამოქალაქო საზოგადოების დიდი ნაწილი ძალიან გულგრილი დამოკიდებულებით გამოირჩევა სოციალური კაპიტალისადმი. რაც ძალიან ცუდად აისახება ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე. თუნდაც გამომდინარე იმ ფაქტორიდან რომ საქართველო ჯერ კიდევ განვითარებადი ქვეყნების სიაში იმყოფება, მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის განვითარების ხელშეწყობა. იმ ფაქტს, რომ საქართველოში საკმაოდ რთული მდგომარეობაა სოციალური კაპიტალის კუთხით ადასტურებს მრავალი სოციალური კვლევა. კავკასიის კვლევითი რესურსცენტრის კვლევებიდან კარგად ჩანს სოციალური კაპიტალის მდგომარეობა, არცთუ ისე სახარბიელოა. აქ ძირითადად ხაზგასმულია სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობა ეკონომიკური თვალსაზრისით.

საქართველოში, საკუთარი სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად და საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად ხშირად სახელმწიფოს შეჰყურებენ, ინიციატივის აღების ნაცვლად. ქვეყანაში ჯერ კიდევ არსებობს წარმოდგენა „მამა სახელმწიფოზე“, რომლისგანაც „ზრუნვას“ მოელიან. ინდივიდუალური თუ საერთო მიზნების მისაღწევად, შედარებით მოზრდილი ჯგუფები, იშვიათად ახერხებენ ორგანიზებას.

მსოფლიო ღირებულებათა კვლევის მონაცემებით, სხვადასხვა ასოციაციებსა თუ ფორმალიზებულ სამოქალაქო აქტივობებში, საქართველოს მოქალაქეების 5%-ზე ნაკლები მონაწილეობს.

<http://www.crrcenters.org/caucasusbarometer>.

ამ მხრივ, საქართველო გარდამავალი ქვეყნების უმრავლესობასაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩება. ამგვარ ნებაყოფლობით და სპონტანურ თანამშრომლობას, რომლის ფარგლებშიც ინდივიდები დროებით, ან გრძელვადიან პერსპექტივაში ერთიანდებიან მიზნების მისაღწევად, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, სახელმწიფოს დემოკრატიული ფუნქციონირების მისაღწევად და შესანარჩუნებლად, ასევე გრძელვადიანი ეკონომიკური წარმატების უზრუნველსაყოფად.

<http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba>

მოძიებულია (09.07.2017)

ხშირად,საქართველოსა და მსგავს ქვეყნებზე საუბრისას, სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობას ავიწროებენ და სამოქალაქო საზოგადოების სიძლიერის საჭიროებაზე აკეთებენ აქცენტს, რაც თავისთავად მნიშვნელოვანია. თუმცა, სოციალური კაპიტალი მეტია, ვიდრე ხელისუფლების მაკონტროლებელი და დამაბალანსებელი სამოქალაქო საზოგადოება. სოციალური კაპიტალი ამ უკანასკნელის არსებობისა და გასამდიერებლადაა საჭირო.

„საქართველოში სოციალური კაპიტალის მდგომარეობას დიდწილად განსაზღვრავს, ქვეყნის ისტორიულ, კულტურული მახასიათებლები. ის უფრო ვიწრო და ლოკალურია.შესაბამისად უფრო მეტია ნდობა შიდა ჯგუფებს შორის და ნაკლებას უშვებს მასში სხვების ჩართვას.

სოციალური კაპიტალის ერთ-ერთი უმთავრესი ზეგავლენის მომხდენი ფაქტორია,საზოგადოების კონსოლიდირებულობა,მისი ღიაობა და მზაობა პარტნიორობისათვის“. (რესპოდენტი, თამარ ქარაია.12.07.2017)

„ეკონომიკური განვითარება მოითხოვს,ადამიანთა შორის,თანამშრომლობის მაღალ დონეს. თუ ადამიანთა შორის გაუცხოება არის ძალიან მაღალი,ამ შემთხვევაში არ ხდება საზოგადოების კონსოლიდაცია და მხოლოდ ვიწრო ელიტური წრის წარმომადგენლები ახდენენ,ეკონომიკური რესურსების ბატონ-პატრონობას.საზოგადოების დიდი ნაწილი კი,მხოლოდ მსახურია ელიტური წრეების.ამ შემთხვევაში,ეკონომიკური რესურსები საზოგადოებაში ვერ ნაწილდება მეტ-ნაკლები თანასწორობით და ეს წარმოშობს ასიმეტრიულ ურთიერთობას,საზოგადოებასა და ელიტებს შორის.რაც ხელს უშლის ეკონომიკის განვითარებას და აფერხებს დემოკრატიზაციის პროცესს.ხოლო,თუ მაღალია სოციალური ნდობა საზოგადოების წევრებს შორის,ასეთ შემთხვევაში, ეკონომიკის განვითარება გაცილებით სწრაფი ტემპით მიმდინარეობს“. (რესპოდენტი ზვიად აბაშიძე, 10.07.17)

„თუ საზოგადოებაში განვითარებულია სოციალური ურთიერთობები,რომელიც დამყარებულია ნდობაზე,ეს ხელს უწყობს:დემოკრატიის განვითარებას,სტაბილურობას საზოგადოებაში და ეკონომიკურ აღმავლობას.საქართველო არის გარდამავალი სახელმწიფო.ის აღარაა ავტორიტარული,თუმცა არც მომწიფებული დემოკრატიული ქვეყანა,ისეთი,როგორცაა:დასავლეთ ევროპული,ან ჩრდილო-ამერიკული ქვეყნები.

შესაბამისად, სოციალური კაპიტალიც საქართველოში არის გარდამავალი საზოგადოების კაპიტალი. სოციალური კაპიტალის განვითარებას, შესაძლებელია ხელი შეუშალოს: კორუფციამ, ტრანსნაციონალურმა დანაშაულმა და ნეპოტიზმმა. თუ კავშირები სოციალურ ჯგუფებს შორის, განვითარებულია და ეს ურთიერთობები ნდო-ბაზა და მყარებული, ამ შემთხვევაში ეკონომიკა უფრო სწრაფად ვითარდება და რაც მთავარია სწორად“. (რესპოდენტი ალექსანდრე კუხიანიძე, 10.07.17)

თავი 2.1 სოციალური კაპიტალი და საქართველოს ეკონომიკა

ქართულ ეკონომიკასა და სოციალურ კაპიტალს შორის კორელაციაზე კვლევები არ ჩატარებულა, თუმცა, სოციალური კვლევის ზოგიერთი ასპექტი (ნდობა, მოხალისეობრივ საქმიანობებში ჩართულობა და სხვა) გამოკვლეულია და მდგომარეობა ყველაზე უფრო ცუდია მთელ პოსტ-საბჭოთა სივრცეში. საქართველოში ყველაზე ცუდი შედეგი აღმოჩნდა საკუთარი შესაძლებლობებისა და საკუთარი თავის სახელმწიფოსთან მიმართების კვლევისას, როდესაც მოქალაქეთა უმრავლესობას მიაჩნია, რომ ეკონომიკური საქმიანობების უმრავლესობა სახელმწიფომ უნდა იკისროს. ეს თითქოს პარადოქსულად არ ეთანხმება საქართველოს.

მოქალაქეთა ნდობას სახელმწიფოს მიმართ, რომელიც ძალიან დაბალია. ასევე დაბალია ნდობა ერთმანეთის, სხვადასხვა გაერთიანებებისა პარტიების მიმართ.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, შესაძლებელია იმის გაანალიზება, თუ რატომ არის მოქალაქეთა კეთილდღეობა ძალიან დაბალი. რასაკვირველია, გავლენას ეკონომიკაზე მხოლოდ სოციალური კაპიტალის ნაკლებობა არ ახდენს და ეს ისტორიული პროცესებითაცაა განპირობებული, თუმცა, უდავოა ისიც, რომ ერთმანეთისადმი ნდობის დაბალი მაჩვენებელი, მოხალისეობრივი საქმიანობების ნაკლებობა და კერძო ინიციატივები აფერხებს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარებას და ეს მაშინ, როდესაც საქართველო ბიზნესის კეთების სიმარტივის მხრივ მსოფლიოში მე-15 ადგილზეა (ბიზნესის კეთების სიადვილე 2015, 2015). ამასთან ერთად, საქართველოში აშკარად შეინიშნება ემოციური და ხშირად არარაციონალისტური კულტურა, რომელიც გავლენას ახდენს ეკონომიკურ ქცევებზე. რაც თავის მხრივ, მიუთითებს სოციალური კაპიტალის დაბალ მაჩვენებელზე.

გამომდინარე იქედან, რომ თანამშრომლობის დროს უფრო მეტად ენიჭება უპირატესობა ნათესაური კავშირების ქვეშ მყოფ ადამიანებს და მსგავს ფაქტორებს, ეს ფაქტი მნიშვნელოვნად უშლის ხელს პროფესიონალი კადრების დასაქმებას და ამ გზით ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების ხელშეწყობას.

http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers.tk.pdf

თავი 2.2 სოციალური კაპიტალის როლი, საქართველოს სოფლის, მეურნეობის განვითარებაში

სოფლის მეურნეობის განვითარება ეს არის ერთ-ერთი უმთავრესი ფაქტორი ეკონომიკური აღმავლობისა. მითუმეტეს თუ ეს ხდება სოციალური კაპიტალის ფონზე. სოფლის მეურნეობის განვითარება უნდა გახდეს ხელისუფლების უმთავრესი საზრუნავი, რადგან ხელი შეეწყოს გრძელვადიანი ეკონომიკური სტრატეგიების შემუშავებას. თუ რომელი პოლიტიკა იმუშავებს უკეთესად, დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე, სოციალურ კაპიტალის გათვალისწინების ჩათვლით, რომელიც წარმოადგენს საზოგადოების შიდა პოტენციალს, რათა შენარჩუნებული იქნეს საზოგადოების წევრების თანამშრომლური ურთიერთობა.

ASCN-ის პროექტი „სოციალური კაპიტალის როლი სოფლის მეურნეობის განვითარებაში საქართველოში, მიზნად ისახავს, სოციალური კაპიტალის როლის განსაზღვრას სოფლის განვითარებას და ამ გზის ეკონომიკის გაძლიერებას.

ASCN-ის კვლევით თანამშრომლობა შესაძლოა არსებობდეს თანასწორ მხარეებს შორის „კაპიტალად“ ჩამოყალიბების გარეშე ანუ სოციალური ძალის გარეშე, რომელიც შეიძლება წარმატებული აღმოჩნდეს ბაზარზე ან პოლიტიკურად გავლენიანი იყოს. აღნიშნული მდგომარეობა შეიძლება შევადაროთ ქვიშის საათს, სადაც სოფლის მკვიდრნი არიან ქვედა ნაწილში, ხოლო ეკონომიკური და პოლიტიკური რესურსები ზედა ნაწილში.

მიუხედავად იმისა, რომ სოფლის მაცხოვრებლები არაოფიციალურად თანამშრომლობენ ქვედა დონეზე, მათ არა აქვთ ძალა, აღნიშნული თანამშრომლობა კაპიტალად გადააქციონ, რომელიც მათ დამატებით რესურსს მოუტანს. სოფლის საზოგადოებასა და სისტემას შორის არსებული ვიწრო გასასვლელი ხელს უშლის სოფლის შემდგომ განვითარებას.

http://www.ascn.ch/en/Publications/ASCN-Brochures/mainColumnParagraphs/00/download_website.pdf

თავი 2.3 საქართველოში არსებული სოციალური კაპიტალის მდგომარეობა

CRRC-ის კვლევის მიხედვით, საქართველოში ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად და საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად ხშირად სახელმწიფოს შეჰყურებენ. ინიციატივის აღების ნაცვლად, ქვეყანაში ჯერ კიდევ არსებობს წარმოდგენა „მამა სახელ-მწიფოზე“, რომლისგანაც „ზრუნვას“ მოელიან. ინდივიდუალური თუ საერთო მიზნების მისაღწევად, შედარებით მოზრდილი ჯგუფები, იშვიათად ახერხებენ ორგანიზებას. გამომდინარე აქედან, ვფიქრობ, ასეთ პირობებში საკმაოდ რთულია საზოგადოების კონსოლიდირება და მათი მიმართვა საერთო მიზნისაკენ. შესაბამისად ქვეყანაში იქმნება საკმაოდ რთული მდგომარეობა სოციალური კაპიტალის კუთხით. რომლის პირობებშიც რთულია ეკონომიკური აღმავლობის ხელშეწყობა.

მსოფლიო ღირებულებათა კვლევის მონაცემებით, სხვადასხვა ასოციაციებსა თუ ფორმალურებულ სამოქალაქო აქტივობებში, საქართველოს მოქალაქეების 5%-ზე ნაკლები მონაწილეობს. ამ მხრივ, საქართველო გარდამავალი ქვეყნების უმრავლესობასაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩება. ამგვარ ნებაყოფლობით და სპონტანურ თანამშრომლობას, რომლის ფარგლებშიც ინდივიდები დროებით, ან გრძელვადიანი პერიოდით ერთიანდებიან საერთო მიზნების მისაღწევად, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, როგორც სახელმწიფოს დემოკრატიული ფუნქციონირების მისაღწევად და შესანარჩუნებლად, ასევე გრძელვადიანი ეკონომიკური წარმატების უზრუნველსაყოფად.

სწორედ სოციალური კაპიტალის სახელით მოიხსენიებენ იმ არაფორმალურ ნორმებს, ღირებულებებს, ნდობასა თუ ჩვევებს, რაც საზოგადოებას კრავს და თანამშრომლობის უნარს უვითარებს. ეს საქართველოს მსგავსი გარდამავალი დემოკრატიებისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. იქ, სადაც საზოგადოების წევრები ნებაყოფლობით თანამშრომლობენ მიზნების მისაღწევად, როგორც წესი, უკეთესი ეკონომიკური მდგომარეობაა. ვიდრე ისეთ პირობებში, სადაც ეს ხდება მათი სურვილის გარეშე. <http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba> (11.07.2017)

ხშირად, საქართველოსა და მსგავს ქვეყნებზე საუბრისას, სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობას ავიწროებენ და სამოქალაქო საზოგადოების სიძლიერის საჭიროებაზე აკეთებენ აქცენტს, რაც თავისთავად მნიშვნელოვანია. თუმცა, სოციალური კაპიტალი მეტია, ვიდრე ხელისუფლების მაკონტროლებელი და დამაბალანსებელი სამოქალაქო საზოგადოება. სოციალური კაპიტალი ამ უკანასკნელის არსებობისა და გასაძლიერებლად საჭირო.

ნდობა ეს არის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი, ნებისმიერი საქმიანობის განხორციელების დროს. განსაკუთრებით ეკონომიკური კეთილდღეობის მისაღწევად. ფრენსის ფუკუიამა წიგნში „ნდობა: საზოგადოებრივი ღირსება და კეთილდღეობის შექმნა“ ორი ტიპის საზოგადოებას განასხვავებს:

1. იქ, სადაც ურთიერთნდობის რადიუსი მაღალი ან დაბალია. ნდობის დაბალი რადიუსის მქონე ქვეყნების მაგალითად ჩინეთსა და იტალიას ასახელებს. სადაც, ძლიერი ოჯახურ-ნათესაური კავშირებია, რომელი კავშირებიც ხელს უშლის შედარებით დიდი, კერძო ეკონომიკური ორგანიზაციების შექმნას და „უცხო“ ადამიანების ნდობას.

2. და მეორე ნდობის ფართო რადიუსის მქონე ქვეყანად, იაპონია მოჰყავს. სხვა სარგებელთან ერთად, ეკონომიკური ურთიერთობების უფრო იოლად დაწყებისა და ნაკლებ ფასად მართვა-მოწესრიგების საშუალებას იძლევა სწორედ ისეთი ქვეყნები, სადაც ნდობის მაღალი მაჩვენებელია. (ფუკუიამა 1999)

ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, საქართველო იმყოფება გარდამავალ სტადიაზე, სადაც ნდობა, შეიძლება ითქვას საშუალო დონეზე დგას. თუმცა, CRRC-ის მიერ ჩატარებული კვლევებიდან, კარგად ჩანს, თუ როგორ აფასებენ ექსპერტები ამ ყველაფერს. ფუკუიამა საქართველოს აფასებს, როგორც ნდობის დაბალი რადიუსის მქონე ქვეყანას. რაც გულისხმობს, ეკონომიკური საქმიანობის დაწყებისათვის შედარებით რთული გზის გავლას, ვიდრე ეს ხდება ისეთ ქვეყნებში, სადაც ნდობის მაღალი რადიუსია, ხელისუფლების და საზოგადოების მიმართ. ამ შემთხვევაში დიდ როლს ასრულებს საერთაშორისო ორგანიზაციები.

CRRC-ის მიერ ჩატარებული კვლევიდან კარგად ჩანს ის სოციალური ფონი, როგორც ქვეყანაშია შექმნილი. CRRC-ის 2009 წლის კვლევის მიხედვით, მოსახლეობის თითქმის ნახევარი თვლის, რომ ოჯახური და სამეგობრო კავშირები, დასაქმებისას უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე განათლება და უნარები. ამავდროულად, უჭირთ ვიწრო ჯგუფებს (სამეგობრო, საახლობლო) შორის ხიდების გადება და საერთო პრობლემების გადასაჭრელად თანამშრომლობა.

CRRC-ის კვლევის მიხედვით, ნდობა საზოგადოების წევრების მიმართ დაბალია. მსოფლიო ღირებულებათა კვლევის 2008 წლის მონაცემებით, საქართველოს მოქალაქეების მხოლოდ 18% თვლის, რომ ადამიანების უმეტესობა სანდოა. ამ მაჩვენებლით ქვეყანა მნიშვნელოვნად ჩამორჩება დასავლური დემოკრატიების უმრესობას. იგივე მაჩვენებელი, მაგალითად, მოლდოვაში 66%-ია, უკრაინასა და რუმინეთში – 58-60%. კავკასიის ბარომეტრის 2007 წლის მონაცემებით კი, საქართველოს მოსახლეობის 15% ფატალისტურადაა განწყობილი და თვლის, რომ საკუთარ მდგომარეობას საერთოდ ვერ აკონტროლებს. რასაკვირველია, ეს ყველაფერი ხელს უშლის ეკონომიკის განვითარებას. <http://www.crrccenters.org/caucasusbarometer>. (12.07.2017.)

სოციალური კაპიტალის მკვლევარი რობერტ პატნემი სოციალური კაპიტალის მნიშვნელოვან საზომად კლუბების, გასართობი, რეკრეაციული, თუ სხვა მსგავსი სახის ორგანიზაციების წევრობას მიიჩნევს. (პატნემი 1994) ავტორის თქმით, სოციალური კაპიტალი იქ უფრო წარმოიშობა, სადაც შედარებით უცნობი ადამიანები დროს ერთად ატარებენ.

როგორც კავკასიის ბარომეტრის 2007 წლის კვლევამ აჩვენა საქართველოში მოსახლეობის მხოლოდ 0.7% დაესწრო წინა 6 თვეში შეკრებას რამე კლუბსა თუ ასოციაციაში:

სპორტული, რეკრეაციული, ხელოვნების, საგანმანათლებლო, თუ სხვა კლუბებში ჩართულობა საქართველოში 2%-ს არ აღემატება, რაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩება დემოკრატიულ ქვეყნებს. და ასევე აფერხებენ ეკონომიკურ განვითარებას. დასავლური დემოკრატიებისგან განსხვავებით, თვალსაჩინოდ დაბალია პროფკავშირების წევრობის დონეც. ბუნებრივია, ნდობის დაბალი რადიუსი, ერთგვარი ნათესაური კავშირების გაძლიერება და თანამშრომლობის ჩვევების სისუსტე, პრობლემებს ქმნის ეკონომიკური თვალსაზრისით. CRRC-ის კვლევის მიხედვით, სოციალური კაპიტალის შესახებ, საერთაშორისო დონორებმა მსგავსი თანამშრომლობის ხელშეწყობა, უმეტესწილად, უშედეგოდ სცადეს.

CRRC-ის კვლევების მიხედვით, თანამშრომლობის ჩვევების სისუსტე ქვეყნის დემოკრატიულ განვითარებაზეც მოქმედებს. სიძლიერით არც სამოქალაქო საზოგადოება, ანუ არასამთავრობო ორგანიზაციები გამოირჩევიან. ქვეყანაში 10 ათასამდე დარეგისტრირებული არასამთავრობო ორგანიზაციაა, თუმცა მათი მესხედიც კი არ

ფუნქციონირებს. <http://dSPACE.nplg.gov.ge/bitstream/1234/198138/1/Dissertacia.pdf>

ჩემი აზრით, მსგავსი ორგანიზაციების არსებობას მხოლოდ ეკონომიკური ზიანის მოტანა შეუძლიათ ქვეყნისათვის და სხვა მეტი არაფერი. ვინაიდან, არასამთავრობო ორგანიზაციების მთავარი მისია უნდა იყოს არა ხარჯის გაზრდა ქვეყნისათვის, არამედ რეალურად საქმის კეთება.

CIVICUS Civil Society Index-ის მიხედვით, სხვადასხვა სამოქალაქო ორგანიზაციები ვიწრო ნიშნებს იკავებენ და ერთმანეთთან იშვიათად თანამშრომლობენ.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ქვეყანაში არასამთავრობო ორგანიზაციების მიმართ ნდობა ძალიან დაბალია. CIVICUS Civil Society Index-2011 წლის მონაცემების მიხედვით, არასამთავრობო ორგანიზაციების მიმართ ნდობა მხოლოდ 18 %-ს შეადგენს. რაც ბუნებრივია, ნეგატიურად აისახება, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის საგარეო იმიჯზეც.

საქართველოში მოქალაქეთა ფასეულობებსა და საჭიროებებს არიან მოწყვეტილი პოლიტიკური პარტიებიც. მათი უმრავლესობა საზოგადოების დიდი ჯგუფების ინტერესებს ან ფრაგმენტულად, ან სრულებით ვერ წარმოადგენენ.

აქაც აღსანიშნავია მოქალაქეთა დაბალი მონაწილეობა. პარტიებში, ქვეყნის მოსახლეობის მხოლოდ 1%-ია გაწევრიანებული. CSI-ის მონაცემების მიხედვით, პოლიტიკური პარტიის წევრებისა და მოსახლეობის რაოდენობის კლებას გვიჩვენებს. რომელიც 2006 წელს 5%-ს აღემატებოდა. ამის ერთ-ერთი მიზეზი ისიცაა, რომ თავად პარტიები, რომლებსაც გამოკვეთილი პოლიტიკური პლატფორმა იშვიათად აქვთ, წევრებსა და მოხალისეებს არჩვენების წინ, ან აქციებისას უკეთებენ მობილიზებას. მიუხედავად უპირველესად ნათესავეებსა და მეგობრებში ხდება. სოციალური კაპიტალის მნიშვნელობა აქ იკვეთება, იმ ფაქტორიდან გამომდინარე, რომ აქცენტი გადატანილია არა ნათესაური ქსელების გამოყენებაზე და ამ გზით საქმის გაკეთებაზე, არამედ პროფესიონალი კადრების მიმართვაზე ეკონომიკურ საქმიანობაში.

მსგავსი მიდგომები, ვგულისხმობ, ნათესაური კავშირების გამოყენებას და ამ გზით კაპიტალის მშენებლობას. დამახასიათებელია ნდობის დაბალი რადიუსის მქონე ქვეყნებისაგან. რაც ხელს უშლის საზოგადოებაში, ერთმანეთისათვის უცნობი წევრების კონსოლიდაციას. რომლის არ არსებობის შემთხვევაში ვერ გაძლიერდება ეკონომიკური მდგომარეობა.

მოქალაქეთა დაბალ ჩართულობას მიმდინარე ცვლილებებში ხანდახან უკიდურესობებამდე მივყავართ. ეს ქუჩის აქციებსა და მსგავს რადიკალურ მოქმედებებში კარგად შეიმჩნევა. პასიური და არაინფორმირებული მოქალაქეების ნაწილი, შორეული დამკვირვებლები არიან. ამის გამო ხშირად ადეკვატურადაც ვერ აფასებენ მიმდინარე პროცესებს და, იმედგაცრუების შემთხვევაში, პროტესტის უკიდურეს გზებს ირჩევენ. უკანასკნელ წლებში ამის არაერთი მაგალითი ვიხილეთ. მათთვის გამოსავალს საკუთარ თავზე პასუხისმგებლობის აღება და მონაწილეობა კი არ წარმოადგენს, არამედ იმათი სხვებით ჩანაცვლება, ვინც მათი საჭიროებები „ზემოდან“ უნდა დააკმაყოფილოს.

თავის მხრივ, თუ სახელმწიფოში და საზოგადოებაში, არ იქნება დელეგირებული უფლებები, ეს გამოიწვევს მონოპოლიზაციას, მათ შორის ეკონომიკური რესურსების მონოპოლიზებას, რამდენიმე სუბიექტის ხელში, რაც ხელს უშლის საქართველოში ჯგუფებს შორის ხიდის გადებას და სოციალური კაპიტალის გაძლიერებას.

<http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/198138/1/Dissertacia.pdf>

ალბათ ყველას დაებადება კითხვა, თუ რა უშლის ხელს საქართველოში ჯგუფებს შორის ხიდების გადებასა და სოციალური კაპიტალის გაძლიერებას. ამაზე ბევრი მკვლევარი აკეთებს დასკვნას, რომელთა შორისაა ფრენსის ფუკუიამა, რომელიც საუბრობს თავის ერთ-ერთ ნაშრომში

სახელწოდებით „ნდობა“ (ფუკუიამა 1999) ავტორის თქმით, ამის ერთ-ერთ უმთავრეს მიზეზს წარმოადგენს წარსულის გამოცდილება. ფუკუიამას თქმით, პოსტსაბჭოთა ქვეყნების მსგავსად, საქართველოშიც, სოციალური კაპიტალის დამაბალი მაჩვენებელი დაკავშირებულია, ისეთ ფაქტორებთან, როდესაც ადამიანებს თავისივე ნებასურვილის საწინააღმდეგოდ აწევრიანებდნენ სხვადასხვა ტიპის ორგანიზაციებში. ეს იყო დრო, როცა მათ ნაცვლად სახელმწიფო იღებდა გადაწყვეტილებებს. მსგავს ქვეყნებში, ადამიანებს ერთმანეთის მიმართ ნდობა გაუქრათ, რომლის შედეგებს დღემდე ვიმკით. ამ ყველაფერს თან სდევს, არასტაბილური ეკონომიკური გარემოს ჩამოყალიბება. რამაც ხელი შეუწყო საზოგადოებაში, აპათიისა და ნიჰილიზმის ზრდას.

ფუკუიამას აზრით, მოქალაქეთა ძალისხმევის გარდა, სოციალური კაპიტალი შეიძლება გააძლიეროს გლობალიზაციის ფაქტორმა. ავტორის თქმით, გლობალიზაცია ახალ ჩვევებსა და პრაქტიკებს ქმნის, რომელიც სულ უფრო მეტ ადამიანს აკავშირებს ერთმანეთთან.

პატნემის თქმით, სოციალური კაპიტალის ფორმირებაზე გავლენას ახდენს კომუნიკაციის საშუალებების განვითარებაც. რომლის მაგალითად პატნემი ტელევიზიას ასახელებს. ავტორის თქმით, სოციალური ქსელების განვითარებამ გამოიწვია საზოგადოების წევრების დაშორება ერთმანეთთან, რაც ხელს უშლის სოციალური კაპიტალის გაძლიერებას. თუმცა კვლევების მიხედვით, სოციალური კაპიტალის განვითარებას ხელს არ უშლის ტექნოლოგიების განვითარება. პირიქით, საზოგადოების დიდი ნაწილი სოციალურ ქსელებს იყენებს სწორედ სოციალური კავშირების გაძლიერებასთვის. რაც საბოლოო ჯამში იწვევს სოციალური კაპიტალის განვითარების ხელშეწყობას.

CRRC-ის კვლევის მიხედვით ჩანს ეკლესიის როლი, სოციალური კაპიტალის გაძლიერების ხელშეწყობაში. სოციალური კაპიტალის ფორმირებასა და გაძლიერებაში, რელიგიას ყოველთვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა და აქვს. უფრო კონკრეტულად რელიგიური ორგანიზაციების წევრობასა და რელიგიურ მსახურებაში მონაწილეობას.

ღია მმართველობა საქართველო-ს კვლევის მიხედვით, საქართველოს მოსახლეობის 90%-ზე მეტი რელიგიურია, მათგან 80%-ზე მეტი კი მართლმადიდებელი.

თუმცა, როგორც ფონდ ღია საზოგადოება საქართველოს მიერ ჩატარებულმა კვლევებმა აჩვენა, რელიგიურ მსახურებებს კვირაში 1-ზე მეტჯერ მოსახლეობის მხოლოდ 5,9% ესწრება, ხოლო ერთხელ 11,5%. კვლევამ საბოლოოდ აჩვენა, რომ რელიგიურად მოსახლეობის 5-12% ცხოვრობს, ეკლესიასა და რელიგიას კი უფრო ტრადიციული დატვირთვა აქვს, ვიდრე რეალურად მოქმედი და გავლენიანი საზოგადოებრივი ინსტიტუტის.

სოციალური კაპიტალის გასაძლიერებლად ქვეყნის მმართველებსაც საკუთარი ბერკეტები აქვთ. მნიშვნელოვანია, საკუთრების უფლებისა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, რათა ადამიანებმა ხელსაყრელ გარემოში მოახერხონ თანამშრომლობა. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია მისი გავლენა განათლების სფეროში. ყველაზე მნიშვნელოვანი კი, ამ თვალსაზრისით, კერძო ინიციატივებისთვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნაა.

განსაკუთრებით ისეთ სფეროებში, როგორცაა: ეკონომიკა, განათლება და ჯანდაცვა. რაც უფრო ნაკლები იქნება სახელმწიფოს როლი ამ სფეროებში, ინდივიდები საკუთარი საჭიროებების დაკმაყოფილებას, ცენტრის ჩარევის გარეშე, მათ ექნებათ მეტი საკუთარი შესაძლებლობის გამოვლენისა და მყარი სოციალური კაპიტალის მშენებლობისა.

http://crrc.ge/uploads/tiny_mce/documents/Completed_projects/Volunteerism_Report_GEO.pdf.

თავი 3 სოციალური მედია და სოციალური კაპიტალი

სოციალური მედიის მკვლევარნი მიიჩნევენ, რომ სოციალურ ქსელებს სოციალური ცხოვრებისა და ურთიერთობების შეცვლის პოტენციალი აქვთ როგორც ინტერპერსონალურ, ისე საზოგადოებრივ დონეზე. რაც დაკავშირებულია სოციალურ კაპიტალთან. სოციალური ქსელები, ხელს უწყობს ჯგუფების დაახლოებას ერთმანეთთან, ასევე ინდივიდების გაერთიანებას ჯგუფად, რაც საბოლოო ჯამში ხელს უწყობს სოციალური კაპიტალის განვითარებას. (Ellison, Lampe, Steinfield, 2009, გვ. 6).

შესაბამისად, ახალი მედია და მასში არსებული სოციალური ქსელები საუკეთესო საშუალებაა სოციალური კაპიტალის შექმნისა და შენარჩუნებისთვის. სოციალურ მეცნიერებაში სოციალურ კაპიტალს, ძირითადად, ორ ტიპად ყოფენ: მაკავშირებელი (bridging) და კავშირების გამამყარებელი (bonding) (Putnam, 2000). პირველი ფორმა გულისხმობს, „სუსტ კავშირებს“ რაც ხელს უშლის საზოგადოების კონსოლიდაციას.რომლის საპირისპირო ვითარება გვხვდება სოციალური კაპიტალის მეორე ფორმის დროს.რაც გულისხმობს,გამაერთიანებელ სოციალურ კაპიტალს. უკვე ჩატარებული კვლევებიდან და ჩემს მიერ მოპოვებულ მასალებზე დაყრდნობით, საქართველოში სოციალური კაპიტალის შემაკავებელი ფორმაა,რაც არ იძლევა გამაერთიანებელი სოციალური კაპიტალის გაძლიერების შესაძლებლობას.

სოციალური კაპიტალის და სოციალური ქსელების როლზე საუბრობს (Ellison, 2008, გვ. 221). რომლის მიხედვითაც სოციალური ქსელების განვითარება ხელს უწყობს სოციალური კაპიტალის განვითარებას.

ექსპერტები,რომლებიც სოციალური მედიის გზით სოციალური კაპიტალის შექმნის შესაძლებლობაზე საუბრობენ,სოციალური კაპიტალის სხვადასხვა ასპექტებზე ამხვილებენ ყურადღებას:ზოგიერთი მათგანი,მაგალითად,ბურდიე საუბრობს ვერტიკალურ და ჰორიზონტალურ კაპიტალზე.

ვერტიკალური და ჰორიზონტალური კაპიტალი, ფიგურალურად, იმ შეხედულებებს მოიაზრებს, რომელთა თანახმად, სოციალური მედიით შექმნილი სოციალური კაპიტალის საშუალებით, შესაძლებელია სოციალური იერარქიის უფრო მაღალ საფეხურზე მოხვედრა.

ფორმალურად და არაფორმალურ კაპიტალზე საუბრისას, შეგვიძლია გამოვყოთ ორი ძირითადი მიმართულება: პირველი ეს არის კავშირები, რომლებიც ყალიბდება სხვადასხვა ორგანიზაციებს შორის, ანდა მომხმარებელსა და ორგანიზაციებს შორის. მაგალითად , ბიოლის ფონდი, ASCN ან რომელიმე სხვა ფონდი, რომელიც საკუთარ სიახლეებს აშუქებს ფეისბუქის მეშვეობით. გარდა ამისა, ფეისბუქს აქვს ფუნქცია, რომ შექმნას გარკვეული არაფორმალური გაერთიანებები თუ ჯგუფები, სადაც საერთო შეხედულებების მქონე ადამიანები მოიყრიან თავს. რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს სოციალური კაპიტალის განვითარებას.

სოციალური კაპიტალის თვალსაზრისით, აღსანიშნავია პიროვნულ ემოციური ურთიერთობებიც. ექსპერტების უმრავლესობა ღიად აფიქსირებენ იმ პოზოციას,რომ სოციალური ქსელები მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის განვითარების თვალსაზრისით.

ასევე არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომელთა მასების მობილიზაციის ძირითად წყაროს წარმოადგენს სოციალური ქსელები, რაც ხელს უწყობს გარკვეული ჯგუფების გაერთიანებას და ამ გზით საერთო მიზნებისაკენ სწრაფვას. სოციალური ქსელების გამოყენება, სოციალური კაპიტალის განვითარებისათვის, ასევე მნიშვნელოვანია ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით. გამომდინარე იქედან, რომ ასეთ დროს მინიმალური ეკონომიკური დანახარჯებით ხდება მასების მობილიზება. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ სოციალურ მედიაში მეგობრის ფუნქცია უფრო ადვილად ლავირებადია, ვიდრე რეალურ ცხოვრებაში, იმ მიზეზის გამო, რომ სოციალურ მედიაში შეგიძლია მარტივად გამოხატო შენი გრძნობები თუ შეხედულებები; გარდა ამისა, შეგიძლია მარტივად აირიღო თავიდან კონფლიქტები. რაც ადამიანებს ეხმარება რეალური სოციალური კაპიტალის ფორმირებაში.

გარდა იმისა, რომ სოციალური ქსელები ხელს უწყობს, სოციალური კაპიტალის მშენებლობას, ასევე მნიშვნელოვან დატვირთვას იძენს, უკვე არსებული კავშირების შენარჩუნებაში.

<https://ge.boell.org/ka/2017/05/05/socialuri-kselebi-samxret-kavkasiashi-arapormalur-praktikata-porme-bi-da-punkciebi>

სიმბოლური კაპიტალის მნიშვნელობა. ფრანგი სოციოლოგი და ფილოსოფოსი პიერ ბურდიე, ძალაუფლების მნიშვნელოვან წყაროს უკავშირებს „სიმბოლურ კაპიტალს“. ბურდიეს მიხედვით, სიმბოლური კაპიტალის ფუნდამენტური გაგება იმაში მდგომარეობს, რომ ეს არის იმგვარი სოციალური პოზიცია რა დროსაც ადამიანების მიმართ გამოხატულია ძალიან დიდი ყურადღება სხვისი მხრიდან (რაც ადამიანებში იწვევს გარკვეულ პრესტიჟს, პატივისცემას, ‘ნდობას’ და ა.შ.) უფრო მარტივად რომ ვთქვათ, ეს არის სოციალური აქტორის რესურსი, რომელიც მთლიანად ეფუძნება პრესტიჟსა და აღიარებას. ბურდიე, ზოგადად საშუალო ფენის ინტელექტუალებს უკავშირებს ასეთი სიმბოლური კაპიტალის ფლობას.

სიმბოლური კაპიტალის მნიშვნელობას, ბურდიე ხაზს უსვამს სოციალური კაპიტალის განვითარების თვალსაზრისით.

<http://european.ge/liberali-inteleqtualebi-da-simboluri-kapitali-socialuri-gaucxoeba-saqartveloshi/>

თავი 3.1 სოციალური ქსელების ეკონომიკური მნიშვნელობა

კომუნისტურ ხანაში ქსელების მთავარი ფუნქცია ეკონომიკური ფუნქცია იყო. დღესდღეობით დეფიციტური საქონლისა თუ პროდუქციის შოვნა ან მომსახურების მიღება უკვე ნაკლებად პრობლემატურია. სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების ფინანსური კრიზისით შეძრულმა ეკონომიკურმა სისტემებმა, გვიანი 1990-იანი წლებიდან მოყოლებული, თანდათანობითი გაჯანსაღება დაიწყო. მათი ადგილობრივი ეკონომიკა ნაბიჯ-ნაბიჯ გადავიდა საბაზრო ეკონომიკაზე, რამაც საქონლისა და მომსახურების დეფიციტი შეამცირა. ამ ცვლილებების მიღმა, საქართველოც არ დარჩენილა. სახელმწიფო კომუნიზმის შემდგომ, ფუფუნების საქონელი და მანამდე დეფიციტური პროდუქტები უცებ საბაზრო ფასად გახდა ხელმისაწვდომი. გამომდინარე აქედან არაფორმალურმა ქსელებმა მათი „შოვნის ფუნქცია“ დაკარგა. დეფიციტური ეკონომიკა ნელ-ნელა საბაზრო ეკონომიკად ჩამოყალიბდა, სადაც, პირიქით, ფული იქცა დეფიციტურ რესურსად. <https://www.radiotavisupleba.ge/a/blogi-giorgi-tskhadaia-socialuri-qselebi/27513213.html> (13.07.17)

ქსელთა ეკონომიკურმა ფუნქციამ დეფიციტური საქონლის შოვნიდან ფინანსური წყაროების მოპოვების შესაძლებლობაზე გადაინაცვლა. როგორც მთელ კავკასიაში ჩატარებული კვლევები ადასტურებს, [19] არაფორმალურმა ქსელებმა მთელ პოსტკომუნისტურ ხანაში გამოვლინება ჰპოვა. სამსახურის შოვნის, საკრედიტო დაფინანსების მოპოვებისა და რაც შეიძლება სანდო პირებისგან ფულის სესხების საქმეში. დღესდღეობით, საბაზრო მონაწილეს პირველ რიგში ის აინტერესებს, რომ კარგად ანაზღაურებადი და დაწინაურების პერსპექტივის მქონე სამსახური ჰქონდეს და ფული მარტივად იშოვოს. რასაც ადასტურებს ზემოთ ხსენებული კვლევები.

ამ ფონზე კი, პრაქტიკულად არ არსებობს სახელმწიფო სოციალური დაზღვევა, ხოლო ნაკლებად სანდო საფინანსო დაწესებულებების გავლით წარმოებული სოციალური დაზღვევის პირობებში უმუშევრობის დონე კატასტროფულად იზრდება, არაფორმალურ ქსელებს ინსტიტუციური დეფიციტის რამდენადმე შევსება მაინც შეუძლიათ საკუთარი წევრებისთვის ყველაზე სასურველი რესურსებისკენ მიმავალი გზის გახსნით: კერძოდ კი, სამუშაო ადგილებისა და კრედიტების თვალსაზრისით. ამგვარად, არაფორმალურმა ქსელებმა ფუნქცია არათუ არ დაკარგა, არამედ ეკონომიკური თვალსაზრისით უფრო მნიშვნელოვანიც კი გახდა.

ვინაიდან მოსახლეობის დიდი ნაწილი სიღარიბეში ცხოვრობს, კარგი სამსახური კი იშვიათობაა, სოციალური ქსელები ადამიანებს ეხმარებათ სამსახურის მოძებნაში და ამ გზით თვითრეალიზების გამარტივებაში. სამწუხაროდ, ისეთ ქვეყნებში, სადაც ძირითადად შემაკავებელი სოციალური კაპიტალი არსებობს, ასეთ პირობებში ადამიანებს უხდებათ გავლენიანი კავშირების გამოყენების გზით დასაქმება. რაც თავის მხრივ ხელს უშლის სოციალური კაპიტალის განვითარებას.

არსებული ფაქტორი არაფორმალურ ქსელთა ეკონომიკურ ფუნქციებსა და პოლიტიკურ საქმიანობას ერთმანეთს უკავშირებს. გამომდინარე იქედან რომ საქართველოში ბიზნესსა და პოლიტიკას შორის მკაცრი ზღვარი არ არსებობს, ეკონომიკური სარგებლიანობის მოპოვება პირველ რიგში განისაზღვრება პოლიტიკოსებისკენ მიმავალი გზის პოვნის უნარით. რაც გულისხმობს, ნაცნობობის, ან გავლენიანი კავშირების გამოყენების გზით ბიზნესის კეთებას და ეკონომიკური კიკეთების მოპოვებას.

ძალაუფლების მქონე ელიტასთან კავშირების ქონა სამსახურებზე და ფინანსურ რესურსებზე წარმატებული ნადირობის მნიშვნელოვანი ფაქტორია. ვისაც ასეთი გავლენიანი კონტაქტები არ გააჩნია და ძალაუფლების მქონე ელიტის „მაღალი ხარისხის“ მომსახურებაზე ხელი არ მიუწვდება. ასეთი ადამიანები მხოლოდ იმ საზოგადო საქონლით უნდა დაკმაყოფილდეს, რომელსაც მას საკუთარი სანათესაო და სამეგობრო სთავაზობს.

არაფორმალური ქსელების სოციალური ფუნქციები ოჯახის, მეგობრებისა და სოციალური საქმეების ერთმანეთთან მჭიდრო ურთიერთობით იქმნება. არაფორმალური ქსელების როლი დიდია, სოციალური ღონისძიებების მოწყობისას. არაფორმალურ გჯუფებს და ორგანიზაციებს საქართველოში ძირითადად, კერძო საზოგადოებრივი თავშეყრის დატვირთვა აქვს. სადაც ნაკლებად ხდება სხვადასხვა პრობლემატური თუ აქტუალური საკითხების განხილვა. ზოგადად საქართველოში მცხოვრებთ, ურჩევნიათ სხვადასხვა არაფორმალურ ჯგუფებთან იქონიონ კავშირი, ვიდრე სამოქალაქო საზოგადოებრივ შეკრებებში მიიღოს მონაწილეობა. თანამედროვე საზოგადოებაშიც, საბჭოთა პერიოდის მსგავსად, ქსელები სოციალური კაპიტალის დაგროვების ყველაზე უფრო პოპულარული საშუალებაა. [21]

არაფორმალური ქსელების სოციალური ფუნქციები, პირველ რიგში, ამ კავშირების პოლიტიკასა და ეკონომიკაში არსებულ გავლენას უკავშირდება. პოლიტიკაში ისინი წმინდა პროფესიულ კავშირებს სოციალურ ელფერს ძალაუფლების მქონე ელიტის წევრები კი, ქსელების კულტივირების მიზნით, თავიანთი რანგის პიროვნებებთან ცოცხალ ურთიერთობებს სხვადასხვა ოჯახური შეკრების მეშვეობით ინარჩუნებენ. სოციალური ურთიერთობები უფრო საქმიანი ორიენტაციის მქონე პოლიტიკურ ქსელებში, ნდობის ფაქტორს აძლიერებს და ის სანაცნობო-სამეგობრო ქსელის დონეზე აჰყავს. ამის მსგავსად არაფორმალური ქსელები ეკონომიკაშიც ნდობის გაძლიერებასა და ადამიანური ურთიერთობების გაღრმავებაზეა ორიენტირებული.. ამრიგად, ქსელის წევრებს შორის არსებული კარგად ჩამოყალიბებული სოციალური ერთობა იმას იწვევს, რომ წევრები ერთმანეთს მუდმივად დახმარებას უწევენ და ერთმანეთთან ისეთ სანდო ურთიერთობაში შედიან, რომლებშიც ფულს ხშირ შემთხვევაში მნიშვნელობა აღარ აქვს.

<https://courses.students.ubc.ca/cs/main?dept=BIOL&pname=subjarea&req=1&tname=subjareas>

დასკვნა

დასკვნის სახით, სოციალური კაპიტალის შესახებ საქართველოში, შეიძლება ითქვას, რომ საზოგადოებაში არსებობს აზრთა სხვადასხვაობა, იმის შესახებ, თუ როგორია სოციალური კაპიტალის ფონი. იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველო არის გარდამავალი სახელმწიფო, და ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ არის მდგრადი დემოკრატიული ინსტიტუტები. შესაბამისად, სოციალური კაპიტალიც საქართველოში არის გარდამავალი საზოგადოების კაპიტალი. მნიშვნელოვანია ამ კუთხით, შესაბამისი სახელმწიფო ინსტიტუტების გაძლიერება და ამ გზით სოციალური კაპიტალის განვითარებისათვის ხელშეწყობა.

ქვეყანაში ისევ არსებობს კომუნისტური წარსულის ნიშნები, რაც საზოგადოების დი ნაწილს ხელს უშლის, გარკვეული ტიპის ჯგუფებთან კავშირში. ქართული სახელმწიფოებრიობის მშენებლობის გზა საკამოდ რთული და ხანგრძლივი აღმოჩნა. შესაბამისად, სოციალური კაპიტალიც, სახელმწიფო ინსტიტუტებთან ერთად განიცდის ევოლუციას. სოციალური კაპიტალის ხარისხი დიდწილად, დამოკიდებულია სახელმწიფო მმართველობის ფორმაზე. რატომღუნდა ავტორიტარული მმართველობის პირობებში სოციალური კაპიტალის განვითარება წარმოუდგენლად რთულია. იმისთვის, რომ სოციალური კაპიტალი განვითარდეს, აუცილებელია მდგრადი სახელმწიფო ინსტიტუტების მშენებლობა, დემოკრატიულ ჩარჩოებში. გამომდინარე იქედან, რომ საქართველო არაა ავტორიტარული სახელმწიფო და შედარებით მზარდია დემოკრატიული პროცესები, ქვეყანას შესწევს უნარი, რომ სწრაფი ტემპებით მოხდეს სოციალური კაპიტალის მშენებლობა, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკის განვითარებას. მნიშვნელოვანია სოციალური კაპიტალის ხელშეწყობა ეკონომიკის განვითარების თვალსაზრისით. ქვეყანაში არსებული სახელმწიფო მმართველობის ფორმებიდან და შექმნილი ეკონომიკური ვითარებიდან გამომდინარე, შესაძლებელია ითქვას, რომ დღესდღეობით საქართველოში არსებობს, უმეტესწილად შემაკავებელი სოციალური კაპიტალი, ვიდრე გამაერთიანებელი. ეს დაკავშირებულია იმასთან, რომ ქვეყანა მყარად არ დგას დემოკრატიული განვითარების გზაზე და საჭიროა კიდევ უფრო მეტი მუშაობა ამ მიმართულებით.

ასევე მნიშვნელოვანია ქვეყანაში, არასამთავრობო ორგანიზაციების და სამოქალაქო საზოგადოების გააქტიურება სოციალური კაპიტალის განვითარების კუთხით. მიუხედავად ამისა, თუ შედარებას მოვახდენთ სოციალური განვითარების თვალსაზრისით ჩვენს მეზობელ სახელმწიფოებთან, იგივე სომხეთი, აზერბაიჯანი, რუსეთი და უკრაინა. საქართველოში სოციალური კაპიტალის მდგომარეობა ამ ქვეყნებთან შედარებით, საკმაოდ მაღალია. რისი თქმის შესაძლებლობასაც მაძლევს, ის კვლევები, რომლებიც ჩატარებულია ამ მიმართულებით და ასევე, ის ინტერვიუები, რომლებიც ჩაწერე სოციალურ კაპიტალზე მომუშავე კომპეტენტურ პიროვნებებთან.

პერსპექტივაში, თუ საქართველოში განვითარდება მდგრადი პოლიტიკური და ეკონომიკური ინსტიტუტები, ეს გამოიწვევს სოციალური კაპიტალის ზრდას, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკის განვითარებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. http://cela.ge/ge/system/files/conference_papers.tk.pdf
2. http://crrc.ge/uploads/tinymce/documents/Completed-projects/Volunteerism_Report_GEO.pdf
3. [GUISÁN, Modelos de capital humano y crecimiento económico: efecto inversión y otros efectos indirectos, 2002\).](#)
4. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm#I>
5. <http://www.crrccenters.org/caucasusbarometer>
6. http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/04/social_capital_georgia
7. <http://nasrashvili.blogspot.com/2011/05blog-post.html>
8. <http://www.ascn.ch/en/Publications/ASCN->
9. <http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/198138/1/Dissertacia.pdf>
10. <https://ge.boell.org/ka/2017/05/05/socialuri-kselebi-samxret-kavkasiashi-arapormalur-praktikata-pormebi-da-punkciebi>
11. <https://www.radiotavisupleba.ge/a/blogi-giorgi-tskhadaia-socialuri-qselebi/27513213.html>
12. <http://european.ge/liberali-inteleqtualebi-da-simboluri-kapitali-socialuri-gaucxoeba-saqartveloshi/>
13. <https://courses.students.ubc.ca/cs/main?dept=BIOL&pname=subjarea&req=1&tname=subjareas>
14. <http://www.tabula.ge/ge/story/57623-saqartvelos-socialuri-kapitalit-gharibi-sazogadoeba>

15. [Adam, F. and Rončević B. \(2003\). 'Social capital: recent debates and research trends'. *Social Science Information*, 42 \(2\), 155-183.](#)
16. <http://www.ascn.ch/en/Events/Annual-Conference-2015.html>
17. [Robert D. Putnam, Making Democracy Work, Civic Traditions in Modern Italy, Princeton University Press, 1994](#)
18. <http://cssge.ge/%E1%83%A1%E1%83%9D%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%9E%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%A%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9A%E1%83%98/>
19. კუხიანიძე, ა (2017.10.07) ინტერვიუ, სოციალური კაპიტალის თემაზე. (თ, წიქარიშვილი, Interviewer)
20. აბაშიძე, ზ (2017.10.07) ინტერვიუ, სოციალური კაპიტალის თემაზე. (თ, წიქარიშვილი, Interviewer)
21. ქარაია, თ (2017.12.07) ინტერვიუ, სოციალური კაპიტალის თემაზე. (თ, წიქარიშვილი, Interviewer)

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

MA Candidate Teimuraz Tsikarishvili

The Role of Social Capital in the Development of Georgian Economy

2003-2012

Political Sciences

Thesis is to gain MA Degree in Political Sciences

Supervisor Salome Dondua

Tbilisi 2017